

479.7
ค ๕๕50

วิเคราะห์วรรณกรรมของ จาง เจ๋กั๋ว

ปริญญานิพนธ์

ของ

สินชัย สุขสว่าง

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
จุฬาลงกรณ์ ๒๖๐๐๑๐๐๐ กรุงเทพมหานคร ๒๖๐๐๑๐๐๐

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า
ปริญญามหาบัณฑิต

มกราคม ๒๕๒๐

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิติได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้.

ศาสตราจารย์ ดร. กช. ประธาน

อธิการบดี ๒๕๓๖ กรรมการ

ประกาศคุณประการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง จาก
อาจารย์สุคนธ์ จงตระกูล ประธานกรรมการฯ อาจารย์วรยุทธ หัตถ์ ไฉนบุญ กรรมการ
ควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ไต่กรणीให้คำแนะนำ ชอคคิก กำลังใจ และสละเวลาตรวจแกขอบกพรอง
ต่าง ๆ โดยตลอดความเอาใจใส่เป็นอย่างดี
คุณจ้าง แซ่ตั้ง กรणीให้คำแนะนำและชอคคิกแกญ์วิจัย ทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้
ถูกต้องยิ่งขึ้น
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกคนที่กล่าวมานี้อย่างจริงใจ และด้วยความซาบซึ้งในน้ำใจไมตรี
เป็นอย่างยิ่ง.

สินชัย สุขสว่าง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
คำนำ	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	3
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของเรื่อง	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	4
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	9
2 ประเภทของเนื้อหา	10
× พิจารณาเนื้อหาในแนวปรัชญาเตลารัจ	32
✓ วิเคราะห์เนื้อหาในแนวสังคมวิทยา	73
✓ รูปแบบ	98
3 สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ	116
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	121

บทนำ

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาวิชานักเขียนปัจจุบันในระดับปริญญาตรี พบว่าผลงานของ จาง แซ่ต้ง มีรูปแบบแปลกกว่าของนักเขียนท่านอื่น และเนื้อหานั้นอ่านแล้วเข้าใจไต่ยาก ต่อมาผู้วิจัย ได้ศึกษารายวิชาการประพันธ์ฝ่ายร้อยแก้วในระดับปริญญาโท จึงได้ตัดสินใจศึกษาผลงานของ จาง แซ่ต้ง อย่างละเอียดเป็นครั้งแรก โดยได้พยายามศึกษาให้เข้าใจกว่าที่เป็นมา และ ผู้วิจัยได้ติดต่อกับ จาง แซ่ต้ง เพื่อขอพบ ปรากฏว่าจาง แซ่ต้ง ยินดีให้พบ เพื่อตอบข้อซักถาม ทาง ๆ นักเขียนท่านนี้มีลักษณะแปลกกว่านักเขียนทั่วไป กล่าวคือ ไฉฉวนยาว หนวดยาว แขนงกายควย เลื้อยคลานได้ เมื่อทราบความประสงค์ของผู้วิจัยต้องการพบ เพื่อซักถาม เรื่องผลงาน ทางวรรณกรรม จาง ก็ยินดีจะให้ความกระจ่างแก่ผู้วิจัย พร้อมกันนั้นก็กล่าวถึงประวัติของ ผลงานบางบท จาง จะสรุปในตอนท้ายของการอธิบายเสมอว่า ผลงานชิ้นนั้นสร้างขึ้นในปีใด ในขณะที่สภาพบ้านเมืองเป็นอย่างไร ทุกชิ้นจะมีปรัชญาแทรกไว้เสมอ ผู้วิจัยพบว่า จาง มีความภูมิใจในผลงานเหล่านั้นมาก นาเสียค่ายทำงานเหล่านั้นมิได้รับความสนใจเท่าที่ควร และถูกผู้อ่านส่วนใหญ่ดูหมิ่น คนเหล่านั้นมักจะกล่าวว่า "ไฉฉวนเขียนบ้า, ไฉฉวนจางบ้า, ไฉฉวนเจ็ก, ไฉฉวนก๊วกจาง ... " ผู้วิจัยคิดว่าถ้าเขาเหล่านั้นเข้าใจผลงานของจาง แซ่ต้ง แล้ว คงไม่ กล่าวเช่นนั้นแน่นอน ควยเหฺนเมื่อผู้วิจัยจะเขียนปริญญาโทขอประกอบการศึกษาปริญญาโทหาแม่เหล็ก จึงตัดสินใจศึกษาผลงานของจาง แซ่ต้ง เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยได้รับความกระจ่างในเรื่องรูปแบบและ แนวคิดของเขามากยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นก็จะช่วยให้คนส่วนใหญ่ที่ยังไม่เข้าใจโคเข้าใจผลงาน ของจาง แซ่ต้ง มากยิ่งขึ้น เหตุที่ผู้วิจัยกล้าตัดสินใจศึกษาผลงานของจาง แซ่ต้ง ครั้งนี้ เพราะเชื่อมั่นว่าการศึกษางานของนักเขียนท่านนี้ถือตาม ถ้ามีโอกาสศึกษาคณะพิเศษเองยังมี ชีวิตอยู่ ย่อมช่วยให้การศึกษานั้นเป็นไปอย่างถูกต้องยิ่งขึ้น เพราะสิ่งใดก็ตาม ที่ไม่เข้าใจ ก็สามารถไต่ถามจากตัวผู้เขียนได้ ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลที่ได้จากการศึกษาคณะนี้ จะเป็นสื่อให้ความคิดของ จาง แซ่ต้ง ไปสู่ผู้อ่านส่วนใหญ่ไต่มาากกว่าเดิม

เมื่อได้พิจารณาผลงานของจาง เซ่ตัง ผู้วิจัยพบว่าแนวการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เหมาะสมคือแนวสังคมวิทยา และแนวปรัชญา ชัยอนันต์ และ ชัยสิริ สมุทรวณิช ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไว้ว่า เนื้อหาวรรณกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว ได้แก่ สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (ชัยอนันต์ และ ชัยสิริ สมุทรวณิช, 2516 : 76) อาจกล่าวได้ว่าสิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความคิดของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักประพันธ์ถ่ายทอดชีวิต สิ่งแวดล้อมลงไป การศึกษาและการวิจารณ์วรรณกรรมจึงมุ่งวินิจฉัยคุณค่าของวรรณกรรมด้วยวิธีการเชิงสังคมวิทยา (เจตนา นาควัชร, 2514 : 13 - 14) และเป็นการศึกษาอย่างวิทยาศาสตร์ (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2518 : 218) และเมื่อจะศึกษาในแนวสังคมวิทยาแล้วต้องยึดหลัก 2 ประการ คือ

1. หลักฐานในการพรรณนาความเป็นไปในสมัยนั้น ๆ รวมทั้งตัวบุคคล และความคิดเห็น ความเคลื่อนไหวของสังคมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พิจารณาในแนวกว้างอยู่ที่อิทธิพลของสังคม

2. อุดมคติอันเป็นแง่แสดงอิทธิพลของกวีมีต่อสังคม นักประพันธ์ทุกคนย่อมเขียนไปตามความคิดเห็นและมโนคติของตนโดยรู้สึกตัวหรือไม่ก็ตาม

(วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2518 : 143)

จากข้อความข้างกล่าวย่อมเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า การศึกษาวรรณกรรมในแนวสังคมวิทยาเป็นส่วนหนึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจ วรรณกรรมชิ้นนั้น ๆ อย่างแจ่มแจ้ง นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ศึกษาวรรณกรรมของ จาง เซ่ตัง ในแนวปรัชญาอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะวรรณคดีเป็นทรวมของปรัชญามนุษย์ สามารถที่จะหยั่งถึงแก่นของชีวิตความเป็นไปในโลกนี้มาพัน (เจตนา นาควัชร, 2514 : 17) นอกจากนั้นการวิจารณ์วรรณคดีแบบอิงปรัชญาทำให้คุณค่าแท้เพียงให้ความกระจ่างเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องนั้นเรื่องเดียวเท่านั้นไม่ แะทำให้ผู้อ่านวกกลับมาคิดถึงชีวิตตนเอง ชีวิตมนุษย์ (เจตนา นาควัชร, 2514 : 18) สิ่งนี้จะช่วยให้มนุษย์เห็นแนวทางชีวิตที่ต่างไปจากของตน ช่วยให้เห็นชีวิตได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับคำที่ว่า การวิจารณ์วรรณคดี-

การวิจารณ์วรรณกรรมตนเอง (เจกนา นาควัชระ, 2514 : 15)

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมของ จาง เซี่ยง ในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. กานเนอหา
 - 1.1 ประเภท
 - 1.2 พิจารณาเนื้อหาในแนวปรัชญาและแนวสังคมวิทยา
 - 1.3 สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวรรณกรรมของ จาง เซี่ยง
2. กานรูปแบบ โดยศึกษาแยกประเภทรูปแบบของวรรณกรรม

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. วรรณกรรมของจาง เซี่ยง มีคุณค่าทางปรัชญาและสังคมวิทยา
2. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวรรณกรรมของจาง เซี่ยง ได้แก่ปรัชญาเหลาจื๊อ

และสภาพสังคมไทย

3. จาง เซี่ยง เป็นผู้นำรูปแบบและแนวคิดใหม่ ๆ มาสู่วรรณกรรมไทย

ขอบเขตของงาน

ปรัชญา หมายถึง แนวคิดที่เชื่อว่าเป็นที่สุด ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม (ประสบการณ์ของตนเอง, เพื่อบำบัดและสภาพธรรมชาติ) อย่างถ่องแท้และลึกซึ้ง เพื่อจะสามารถยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงานใด ๆ หรือในการดำเนินชีวิตของบุคคลได้

ปรัชญาเหลาจื๊อ ในหนังสือตามคำนำของ เสถียร โพธิ์นันทะ เมธีตะวันออก พิมพ์ครั้งที่ 3, พระนคร : บรรณาการ, 2514 ; 410 หน้า และคำนำอื่น ๆ ประกอบ

สังคมไทย ในที่นี้นับตั้งแต่ พ.ศ. 2511 - 2517

คำว่า เหลาจวอ, เหลาจื่อ, เหลาจ้อ และ เลาจ้อ เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน

คำว่า เทาเตอจิง และ เทาเตกเกิง เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน

คำว่า เคา และเคา เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาและวิเคราะห์ จะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน
2. วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ จะเป็นแนวทางให้ใคร่เห็นวิธีการศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมในแนวทาง ๆ ใดกว้างขวางยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวรรณกรรมของ จาง เซ่งกึ่ง เฉพาะเรื่องที่ได้รับมีการพิมพ์ออกจำหน่ายในท้องตลาด ใดแก่

จาง เซ่งกึ่ง

เด็กคนนั้น

แม่กับลูก

ภาพพจน์พนาสมา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็นมาก ในการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมในแนววิเคราะห์ เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เอกสารที่ช่วยให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจที่ถูกต้องยิ่งขึ้น มีดังนี้

1. ประวัติผู้แต่ง

ผู้วิจัยได้รวบรวมประวัติของ จาง เซ่งกึ่ง จากบทความของกาสะลอง หนังสือพิมพ์ เกลียว ฌันวันที่ 1 พฤษภาคม 2520 ข้อเขียนของ จาง เซ่งกึ่ง (จาง เซ่งกึ่ง 2516 : 216) และจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

จาง แซ่ซ่ง เป็นลูกจีนแท้ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2477 ที่ตลาดมณี
 ฝั่งธนบุรี มีโอกาสเรียนหนังสือเพียงแค่ชั้นมูล ที่โรงเรียนเทศบาลวัดพิชัยญาติ
 เพราะขณะนั้นเกิดสงครามโลก เขาจึงไม่มีโอกาสเรียนต่อ แค่ได้เรียน
 ภาษาจีนเพิ่มเติมในตอนกลางวันประมาณสองถึงสามเดือน เขาต้องออกจาก
 บ้านไปต่อสู้กับโลกภายนอกทั้งแต้อยู่ในวัยเด็ก ประวัติตอนนั้นปรากฏใน
 งานชื่อ "พเนจร" ดังนี้

พเนจร

เด็กคนนั้น

คืนนอนหลับ

อยู่ทนายนานคนนอน

คนขมา

ทองหัว

หนาว

กินขนมตก

ทั้งแต่เมื่อไหนก็ไม่รู้

เด็กคนนั้น

วันนั้น

ออกอาหาร

พวง

๕ ๕
กณน

๕ ๕
เกกคนน

๕ ๕ ๕
คณนำพนโตชยค

แทนอาหาร

๕ ๕
เกกคนน

เงิน เงิน เงิน - เงิน

๕ ๕
จนพาเจ็บ

๕ ๕
ทุกสิ่งกำลังจ้องมองดู

๕ ๕
เกกคนน

จะเดินไปทางไหน

๕ ๕ ๕
ขอบปากเฒ

๕ ๕ ๕
ขุนเขากเฒ

๕ ๕
ทะเลกเฒ

๕ ๕ ๕ ๕
ทองปากเฒ

๕ ๕
เกกคนน

เงิน เงิน เงิน เงิน

ไปตามบทกวีของตน

จะนำพาไป

เด็กคนนั้น

นอนหลับฝันไป

.....

.....

พบว่า เด็กคนนั้น

อยู่ในทัศนภูมิ

ดูผลเต็มทุ่ง

ผลชมพู

มันบอกว่า

มันไม่รู้จักทุก

มันไม่รู้จักเจ็บปวด

มันบอกหนทาง

ที่จะกลับถึงบ้านสวน

มันบอกถึง

เพลงที่ร้องอยู่ในสวน

จนไปถึงที่ไกลแสนไกล

(จาง เซกิง, 2512)

จาง เซกิง ดำเนินชีวิตด้วยความลำบาก ต้องหาเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างหาบน้ำ
หาของและเข็นรถ

ปัจจุบันเขาพักอยู่บ้านเลขที่ 1780/8 ซอยวัชณา ถนนตากสิน ธนบุรี กับภรรยา
มีบุตรด้วยกัน 7 คน ผู้ชาย 4 คน ผู้หญิง 3 คน ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับการสร้างสรรกิจกรรม
และวรรณกรรม

2. ผลงานทางวรรณกรรม

บุญจวน อินท้าวแหง และ ชลธิรา กลัค้อย (2516 : 86 - 87) กล่าวถึงรูปแบบวรรณกรรมของ จาง แซ่ต้ง ว่ามีแนวการเขียนเฉพาะตนเป็นพิเศษ เป็นนักเขียนที่สนใจสิ่งแปลกใหม่

บุญเหลือ เพยสุวรรณ (2514 : 130 - 131) กล่าวถึงจาง แซ่ต้ง และผลงานไว้อย่างนี้

จาง แซ่ต้ง เป็นนักจิตรกรรมและนักปรัชญาที่ชาวตะวันตกรู้จัก ผลงานของเขาเกิดจากความรู้สึกภายในและทัศนภาพของเขาเอง มิได้เกิดจากการลอกเลียนแบบ ทั้งนี้เพราะเขาชำนาญภาษาต่างประเทศเพียงภาษาเดียว คือภาษาจีน ดังนั้นเขาจึงไม่ทราบว่ามีชีวิตรวมสมัยกัน เขาทำอะไรกันบ้างในคานทูนพันธ์ ผลงานของเขาตรงกับความคิดของหวางเว่ยทัว "กวนพันธ์คือจิตรกรรม จิตรกรรมคือกวนพันธ์" ผู้อ่านจะต้องอยู่ในสภาพสงบยอมให้คำทุกคำในบทกวีแปรภาพขึ้นมาเป็นมโนภาพ และมโนภาพนั้นจะต้องให้อยู่ในภาวะเงียบนิ่ง จนกระทั่งคำทั้งหลายและภาพทั้งหลายจับตัวกันเป็นโครงเป็นแบบขึ้น การใช้คำๆ หนึ่งนั้นเป็นพลัง และเป็นความจำเป็นที่จะทำให้เกิดความหมายเป็นชีวิต ผลงานของเขาเป็นที่แพร่หลายในตะวันตก

ชลธิรา กลัค้อย (2516 : 338 - 339) ได้จัดแนวการเขียนของจาง แซ่ต้งไว้ในแนວงานเขียนเชิงสร้างสรรค์

ทวนตะวัน (2516 : 57 - 59) ได้วิจารณ์ผลงานของจาง แซ่ต้ง เล่มที่ชื่อว่า "หมกับลูก" อย่างละเอียด และสรุปการวิจารณ์ด้วยการกล่าวถึงพลังสร้างสรรค์วรรณกรรมของ จาง แซ่ต้ง ว่าเกิดจากพลังแห่งความรัก ความอบอุ่น และความรู้สึกในคุณค่าของธรรมชาติ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยอย่างละเอียด
2. วิเคราะห์วรรณกรรมของ จ้าง แซ่ตั้ง ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้
3. เสนอผลการศึกษาค้นคว้า แบบพรรณนาวิเคราะห์.

1. ประเภทของเนื้อหา

เนื้อหาวรรณกรรมทั้ง 4 เล่มที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์นั้น เมื่อนำมาประมวลเข้าด้วยกัน และแยกออกเป็นประเภทตามลักษณะเนื้อหาแล้ว สามารถแยกได้ดังนี้

1.1 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

จากงานเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก เขาเข้าใจความรักที่แม่มีต่อสายโลหิตได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังตระหนักถึง "ภาระ" ที่แม่จะต้องรับไว้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ลูกอยู่ในโลกนี้ด้วยความสุข เนื่องจากจากใจรัก และรักลูกมาก แม่จะเป็นชายแต่เขาก็ตระหนักถึงภาระนั้น ๆ เป็นอย่างดี และยังสามารถถ่ายทอดความรู้สึกทั้งหมดที่ฝังใจเก็บเอาไว้ที่มีต่อสายโลหิตได้อย่างจับใจและสะท้อนความรู้สึกของผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้ที่มิใช่ลูกได้อย่างลึกซึ้งนัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้.-

ยามเวลา

ยามเวลาที่แม่จะไต่พิงนอน

ก็ยามที่ลูกนอนหลับ

เวลาพิงพิงของแม่อยู่กับผิวพรรณของลูก

อยู่กับอวัยวะอื่น ๆ ของลูก

อยู่กับความเย็นคนของลูก

(จาก เศรษฐ, 2515 : 80)

แม่

แม่จะเผลอในช่วงหนึ่งของกาลเวลา

ช่วงที่ลูกไปเล่นที่ไกลไกล...

แม่

แปลที่ลูกร้องไห้

คุณแม่ไกว

ไกวขจัดความเศร้าโศกให้หายไป

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 81)

เพลงขับกล่อม

เพลงขับกล่อม แม่กล่อมลูก

ลูกจำได้ เพลงนั้นยังบินบนดวงตา

ขับไล่ความทุกข์ให้หายไป แล้วนำอันหลับมาให้ลูก

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 9)

ความเจ็บไข้

ความเจ็บไข้ ความเจ็บไข้

ใครเป็นคนเอามาใส่ให้ลูก

แม่กำลังจะถอดออกจากตัวลูก

แม่จะนำมันไปโยนทิ้งน้ำ ...

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 17)

รอยเจ็บของลูก

รอยเจ็บของลูกมีแม่ ทานให้จูบให้แกลูก

รอยจูบของแม่ เหมือนดวงอาทิตย์มีแสงอบอุ่น

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 138)

บ้านแม่

ความง่วงและความมีระเบียบ

รวมอยู่ในตัวแม่

แม่จะนำเด็กตัวอยู่บ้านเสมอ

ลูกจะนอนที่ไหนก็ง่วง

เหมือนฟ้าสะอาด กว้างขวางอนห่างกัน

แล้วกว้างไกลค่อยเฝ้าดู ในยามค่ำกันอย่างนี้

(จาง เเซตง, 2515 : 4)

แม่

เมื่อวันกำลังทำความสะอาดให้ร่างกายลูก

ลูกก็ไปคอยความนุ่มนวลและงดงาม

แม่ปรนนิบัติและบำรุงลูก

ความรักของแม่ซึมซาบในตัวลูก...

(จาง เเซตง, 2515 : 41)

จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกตามที่ปรากฏในงานชิ้นต่าง ๆ นี้เป็นไปในรูปของการกระทำที่แม่จะต้องกระทำ เช่น การระวังเลี้ยงดู, การปลอบประโลม, การรักษาพยาบาล และการรักษาความสะอาด

ส่วนความผูกพันทางจิตใจที่แม่มีต่อลูก จางกล่าวไว้ดังนี้

แม่รักลูก

ลูกมักจะพอใจ แม่รู้ว่ามันจะแคบ

แต่ตามีความรักของแม่อยู่ทนน...

(จาง เเซตง, 2515 : 36)

ชีวิต

* ตามข่าวของลูกเพิ่มความเมตตาปราณีของพ่อแม่
ลูกจึงให้อาหารกินอยู่ทุกมื้อทุกวัน...

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 23)

สมบัติของแม่

เมื่อแม่ประกอบความกรุณา ความรักอันยิ่งใหญ่
ลูกมีส่วนแห่งสมบัติจากแม่
ปัจจุบันนี้ลูกก็กรำรวยในสมบัติ
แต่ลูกจะทรงรู้จักตนอมรักสมบัติ
สมบัตินี้จะอยู่กับลูกอีกนาน
เมื่อลูกทำงานใดก็คอยอย่างอื่น ลูกไม่จำเป็นต้องเอาใจใคร
สมบัติแม่ให้ลูกกรำรวยเพียงพอ

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 42)

ลูก

... ความอบอุ่น ความรักจากบุคคลที่ไม่ยอม
ทิ้งลูก ก็คือแม่ของลูก

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 73)

แม่

ใครจะกลับคืนไปหาวันคืนที่แม่รักและให้ความอบอุ่นแก่ลูก
กาลเวลาผ่านไปแมงคงามแต่ใดก็เคยอยู่ในชีวิต หากแม่
เมื่อมีแม่ ลูกก็มีบ้าน

เมื่อไม่มีแม่ บ้านของลูกก็แตกสลาย
 เมื่อวันที่แม่เปิดประตูให้ลูก
 แม่จุกวงไฟ ความรักของแม่
 ส่องหน้าลูก

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 107)

เสียงแห่งความสุข

เมื่อเสียงแห่งความสุขของลูกไม่มีทุกข์เจือปน
 แม่ก็สบายใจ แม่เห็นดอกไม้ดอกดอกที่หน้าบ้านแม่
 สงบ เงียบ บงกชาม คงเป็นสุขอย่างลูกของแม่

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 55)

น้ำใจของแม่

สิ่งที่ทำควยน้ำใจของแม่ คือเป็นพิเศษสำหรับลูกแม่
แม่หวังน้ำใจของแม่ คงเป็นทางเกินสบายให้ลูกใครคนก็ตาม
 ลูกฉันทำอะไรผิดบ้าง ก็อย่าให้ลูกฉันควย

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 380)

ความสัมพันธ์ประเภทนี้ปรากฏในรูปของ ความรัก ความเมตตา และน้ำใจที่แม่มอบให้ลูกได้เสมอ
 ความปรารถนาของแม่ หมายถึงความต้องการของแม่ที่หวังจะให้ลูกได้กระทำและ
 ได้ประสบผลตามที่คาดหวังไว้ ตัวอย่างเช่น

ถนน

รอยเท้าของคนก็เกินผาน
 ถนนก็เป็นสิริมงคล

ลูกแม่ ถนนอย่างนั้นแหละ

เหมาะสำหรับลูกจะเดิน

ถนนนั้นเฒ่าจะไกล

ก็เป็นถนนที่ปลอดภัย

ความหวังของแม่

ก็อยากให้ลูกเดินถนนอย่างนี้

(จาง แซ่ทง, 2515 : 89)

ความสุขสันติ

เมื่อความสงบสุขและสันติของโลก

ยังคงอยู่ในตัวลูก เด็กเล็กทุกคนของโลก

ก็อย่างลูก แม่หวังมนุษย์ต่อไปควรแพร่พันธุ์

ลูกพิมพ์แสงสงบสุขและสันติ

(จาง แซ่ทง, 2515 : 7)

ลูกแม่

ลูกแม่

กลางวันของลูกเต็มไปด้วยชีวิตของลูกเอง

อย่าให้หมดไปโดยเปล่าประโยชน์

ลูกแม่

การงานของลูกเต็มไปด้วยชีวิตของลูกเอง

อย่าให้หมดไปโดยเปล่าประโยชน์

ลูกแม่

การงานของลูก ก็อยากทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

ทอง ทำอย่าง แสง แดกท่าประ โยชน์ให้แก่มือนบนพิน
กว้างใหญ่ไพศาล

(จาก เขมร, 2515 : 10)

เมอลูก

เมอลูกทองการให้คนอื่นรักลูก
ลูกทองรักคนอื่นก่อน
และลูกทองทำตนเองให้น่ารักด้วย
เมอลูกทองการความสรีรมงคล
ลูกทองทำตัวเองให้เป็นสรีรมงคล
สรีรมงคลจะคุ้มครองลูก

(จาก เขมร, 2515 : 15)

ชายอาวุธทำสงครามหากัน

เสียงถูกถูกชนที่ เป็นมีคเป็นป็น
ลูกอย่าไปเอามาเล่นเลย ไปหาของเล่นอื่นเล่นดีกว่า...

(จาก เขมร, 2515 : 26)

อยู่กับคนอื่น

ลูกแม่ เมว่าลูกจะบริสุทธิ์เหลือเกิน
ลูกจะมาอยู่กับคนอื่นเขาได้
ทองฟ้ายังอยู่กับพิน ไถนานนาน
ดอกไม้ยังอยู่กับสวนดอกไม้ไถงาม
นกนยังร้องให้ยามเช้าสดชื่น

สัปดาห์นี้มีชีวิตอยู่ทุกทุกยามร่วมกัน

(จาก แซ่ต้ง, 2515 : 128)

ความปรารถนาของแม่ตามท่วงถวิลไว้ ก็ความต้องการให้ลูกกระทำดีทุก ตามที่ตนคาดไว้
นอกจากนั้นแมียังหวังให้ลูกประสับแต่สิ่งดีอกด้วย ทั้งตัวอย่างข้างล่าง

หัวอกของแม่

ในหัวอกของแม่ ลูกหลับสบายในนั้น

แต่ปากของแม่ร้องบทเพลง

บทเพลง "ขอให้คนดีมาเปิดประตูให้ลูก" ...

(จาก แซ่ต้ง, 2515 : 2)

พร้อมกันนั้นแมียังหวังให้ลูกอ่อนโยนให้ลูกตนเอง เมื่อลูกของคนทำผิด ก็บทประพันธ์ข้างล่าง

น้ำใจแม่

ลูกฉันทำผิดอะไรบาง ก็ให้อภัยลูกฉันด้วย

(จาก แซ่ต้ง, 2515 : 38)

นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกแล้ว จากยังกล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง
พ่อกับลูก แต่เนื้อหาประเภทย่อยเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

ไคยวน

เด็กคนนั้น

ขอส่งทางคุณพ่อขอขมา

คุณพ่อดี

ไวพจน์คอยขอให

แลจะขอไทมามาก
 เด็กคนนั้น
 ว่าไมเอามาก
 จะเอาไควน เอานอยนอยกโก
 จะกินไควน กินนอยนอยกโก
 คุณพอวาประไควคอยเอา
 เด็กคนนั้นว่าไมเอา
 จะเอาไควน
 กินไควน
คุณพอวาทานไมวาง
เด็กคนนั้นร้องไหโฮ

(จาง แซ่ท้ง, 2512)

ตัวอย่างความสัมพันธ์ดังกล่าวมีไม่มากนัก แต่ดูเหมือนว่าบทประพันธ์นี้ จางตั้งใจ
 จะใช้เป็นตัวแทนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูก ซึ่งจะกล่าวในตอนต่อไป

1.2 ธรรมชาติของเด็ก เนื้อหาประเภทนี้กล่าวถึงธรรมชาติของเด็กทั่ว ๆ ไป
 ไว้ดังนี้

ผู้ใหญ่เคยเป็นเด็ก
 เด็กชายคนนั้น
 เด็กหญิงคนนั้น
 รวมกันเล่น
 ตั้งทางวา
 พินคินตรงนั้น
 เน้นไคยงนอน

แล้ว เด็กหญิงคนนั้น

ทำมือป็นอน

ถึงเวลานอน

แล้วพอ

เด็กชายคนนั้น

ตอบ

จะแม่

ฉงฉง แล้ว

เด็กชายคนนั้น

นอน

มองดูท้องฟ้า

แล้ว เด็กหญิงคนนั้น

รู้

ดวงจันทร์

แล้วว่า

พอ

ช่วยปัดดวงไฟให้ควยซี

เราหลับกันนะ

เด็กหญิงคนนั้นว่า

พอหลับตาซี

ไฟฟ้านั้นจะได้มืด

ชายหนุ่มคนนั้น

เรียกหญิงสาวคนนั้นว่าแม่

ลูกของเราไปเล่นที่ไหน

ไม่รู้อะไร

ถึงเวลานอนแล้ว

ไปตามลูกมานอน

.....

พอ

ลูกพอเล่นอะไรกัน

คึกคักกัน

ไม่เอาไมโทเล่น ถึงเวลานอนแล้ว

เขานอนไคแล้ว

(จาก แซก, 2512)

บทประพันธ์ที่แสดงให้ เห็นธรรมชาติของ เด็กชอบ เล่นแบบใหญ่

รองเท้าขาวคัน

รองเท้าขาวคัน

อยู่ในร้านคาชาบ้านฉัน

ฉันพยายามชวนคุณแม่ซื้อให้

คุณแม่ว่า "มันไม่สวย"

ไว้เมื่อมีกามาขายรองเท้าสีแดงเมื่อไหร่

ทานจะซื้อรองเท้าสีแดงให้

รองเท้าขาวคัน

ฉันไปจ้องเล่นมันทุกวัน

ฉันหวังอย่าให้มันจากไป

อย่าไคถูกคนอื่นซื้อมันไป

ฉันหวังเมื่อฉันเติบโตแล้ว

มีความสามารถ จะซื้อมันยกยตนเอง

วันเวลาไถ่ถอนไป
 มันยังไม่ไถ่จากฉันไป
 เถฉันเห็นมันเศร้าหมองมากขึ้นทุกวัน
 สิ้นชีวิตจาก
 มันถูกละทิ้งอยู่ในมมณคตลอม
 คุณเมษา "ช่วยซื้อโหลหนูควย"

(จาง แซ่ตง, 2512)

บทประพันธ์บทนี้แสดงให้เห็นธรรมชาติของเด็กที่มักจะฝังใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าแม่
 พ่อแม่จะอธิบายให้เด็กหันเหความสนใจไปสู่สิ่งอื่น และเมื่อกาลเวลาจะล่วงเลยก็ไม่สามารถจะ
 เปลี่ยนความตั้งใจของเด็กได้

ยามเช้า

เด็กคนนั้น
 ใจผูกพัน
 อุมพาไป
 ข้างกองไฟ
 เด็กคนนั้น
 อุน
 ไฟในนั้น
 รอน
 ไฟนั้น
 สีสวย
 เด็กคนนั้น
 ยามเช้า

เข้ากองไฟ

จับ

กุด

บอกยา

มันร้อน

ฟ

บอกยา

มันเจ็บ

เด็กคนนั้น

ร้องไห้

มันเจ็บ

มันร้อน

(จำ แซ่ต้ง, 2512)

บทประพันธ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นธรรมชาติของเด็กที่ชอบทดลอง โดยไม่ยอมฟังคำ
ทัดทานห้ามปรามจากผู้ใหญ่

กานไม้วาก

เด็กคนนั้น

ถือ

กานไม้วาก

เงิน

วิ่ง

เล่น

ร้อง

ส่งเสียง หึ่ง หึ่ง หึ่ง หึ่ง

สามวัน

สามคืน

พอลาเมื่องเลนอะไร

เด็กคนนั้น

หักกันไม่ว่าคั้ง

(จาก เพลง, 2512)

บทประพันธ์บทนี้แสดงให้เห็น ธรรมชาติของเด็กที่ต้องการอิสระ ถ้ามีบุคคลอื่นเข้าไป
เกี่ยวข้องกับทำลายอิสรภาพนั้น เด็กจะแสดงความไม่พอใจทันที

ลูกโป่งสีแสด

แม่จ๋า

น้องก็อยากได้ลูกโป่งสีแสดจ๋าแม่

ซื้อให้น้องด้วยสิลูก

จ๋าแม่

แม่จ๋า

น้องทำลูกโป่งแตกจ๋า

น้องรอมไฟใหญ่เลย

ถกอะไรแตกละลูก

น้องบ๊อบแตกจ๋าแม่

แม่จ๋า แม่จ๋า
ลูกโป่งของหนูแตกแล้ว
ลูกทำอย่างไรละ

แม่จ๋า
หนูบ๊อบแตกเองจ้ะแม่
ทำไมทำอย่างนั้นละลูก

แม่จ๋า
น้องจะแย่งเอาของหนู เรื่อย เรื่อย
หนูเลยบ๊อบแตก
จะไล่ไม่ตองแย่งกัน เรื่อย เรื่อยจ้ะแม่

(จาง แฉ่ง, 2512)

บทประพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นธรรมชาติของเด็กที่ไม่ต้องการให้ของของตนตกไป
เป็นของผู้อื่น

ธรรมชาติของเด็กดังกล่าวแล้ว เป็นความคิดเห็นของจาง
เพียง

1.3 บันทึกสภาพสังคม จาง ไคบันทึกสภาพสังคมไว้ดังนี้

สภาพแม่ค้าหาบเร่ เขาไห้แม่ค้าแก่ ๆ คนหนึ่งเป็นตัวแทน
แม่ค้าแก่แก่

ทุกวันนี้คอกไม่รู้จักอับอาย

คนไม่รู้จักอับอาย

แม่ค้าแก่หาบขาย "ส่งสาร"

ในกรจะหาความ "เจ็บปวด" ขาย

มีแต่สินค้าที่เก๊ขร่า

หาค้นหาทางขายก็ไม่ได้
ลูกอยากช่วยแม่ค้าแก้แค้น

(จาก แซ่กิ่ง, 2515 : 94)

งานบนพื้นสะพานภาพประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ตอกกินรนาเลี้ยงชีพ เพื่อให้
ชีวิตอยู่รอดไปวันหนึ่ง ๆ

สภาพที่ปฏิบัติกันไม่เหมาะสม ไม่หาความรู้เพิ่มเติม และไม่ปรับตัวให้ทันกับความ
ก้าวหน้าของโลกภายนอก ก็ตัวอย่าง

*ครู

แม่จ๋า

เด็กรุ่นใหม่

แถมเอาตำราเก่า

ทพอกาและครู

ยัดให้

เพราะครูและพอกา

หากินไปวันวัน

ครูที่ดองสอน

สิ่งเก่าที่มดกัด

ให้คนปัจจุบัน

รูดคางของปัญญาบรรพบุรุษ

ครูที่ดองมีพ

ความคิดปัจจุบัน

ให้เท่าทันโลกของทุกวันนี้

ยอมเป็นทาสของทุกคน

ครูที่เลวความคิดไม่มี

ชักเยือก

แต่ตำราไปวันวัน

ขอหากินหลอกเด็ก

ไปวันวัน

ครูที่สอนศีลธรรม

แต่ศีลธรรมไม่มีอยู่

กับครู

ครูที่สอนให้เด็กมีความคิด

ก้าวหน้า

แต่ความคิดก้าวหน้าไม่มีอยู่

กับครู

แม่จ๋า

อนาคตของลูกจะเป็นอย่างไร

(จาก แฉก, 2515 : 120)

สภาพของนักปกครองที่เห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงความเจริญของบ้านเมือง ถึงตัวอย่าง

จิตใจของนักปกครอง

จิตใจของนักปกครอง ไม่ได้อยู่ที่ความสุขของประชาชน

จิตใจของนักปกครอง ไม่ได้อยู่ที่ความเจริญของประเทศ

จิตใจของนักปกครอง ไม่ได้อยู่ที่ผลประโยชน์ของคนอื่น

จิตใจของนักปกครอง ที่เลวเป็นเช่นนั้น

พบอีกแล้วพบอีกแล้ว จิตใจอย่างนี้

ประเทศของชาวพุทธ ประเทศธรรม

ลูกอยู่ในประเทศเขื่อน - ไม่ว่าที่ไหนลูกจะพบคนประเภทนี้...

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 124)

สภาพสงครามที่เกิดขึ้น แล้วนำความทุกข์ยาก ความเศร้าโศกมาสู่ประชาชน
น้ำตา

น้ำตาของคนทุกข์ยากเพราะสงคราม

ก็คือบทเพลงของคนทำสงคราม

ทุกวันนี้ฉันนึกถึงคนสร้างบทละครอย่างนั้นขึ้นมา

จิตใจของคน ทำสงครามนั้นเป็นอย่างไรว

ทำไมทนความทุกข์ยากของคนอื่นได้

ฉันนึกดูอย่างนี้เป็นฐานะของฉันหรือ

แล้วฐานะของโลกคืออะไร

เมื่อฉากรบผ่านไป

ฉากความทุกข์ยากของคนก็ตามมา

แล้วมันก็ผ่านไป

เหมือนเมฆบนท้องฟ้าลอยผ่านไป

แต่ฉันก็ยังเห็นคนนั้นเอาเหรียญกลาหาญ

ประดับไว้ที่กับคนฆ่าคน

ทั้งที่พวกเขามีความทุกข์ยากพินาศตามาเยือนพวกเขา

ไม่เพียงเท่านี้เท่านั้นที่ย้อนที่หัวใจของพวกเขา

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

สภาพสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เช่น อากาศ, แสงสว่างโคลง และเรขาคณิตที่ปนเปื้อนกับอาหาร
สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องบั่นทอนสุขภาพของประชาชน ทั้งตัวอย่าง

ปัจจุบัน

เมื่อวันนี้อำเจ้ไม่ยอมกลับ

วันอื่นก็ไม่มีโอกาสมา

อำเจ้เหลาไหลตามสบาย

จิตนั้นทำควยความเมา

จุมกของลูกทำควยน้ำเน่า

คลอง ทุกคลองจึงต้องจมจุมก

สมองของลูกทำควยคนไม่แพงตาย

พันกั้นทุกแห่งจึงแพงกรังและรอนระอุ

กลางวันของเมืองหลวง

มีแต่เสียงร้องของสัตว์เหล็ก

วันนี้คืนจว้างเย็นวัน

กลิ่นเหม็นอับของคนมากมายกำลังเกิน

ฝุ่นละอองทำควยความอกทน

คนทั้งเมืองทำควยความลำบาก

ชาวปล้ำของกินทำควยรณนค

ควนพิษจึงเป็นน้ำแกง

วันนี้ลูกเป็นปลากระป๋อง

กระป๋องเคลื่อนที่ไปพิงเมือง

ชีวิตวันนี้กลายเป็นคนจน

กลางวันจึงเหนื่อย

ผลงานทำความดีของหัวใจ
 คนทำความดีกลางวันนอนหลับ
 หายสิ้นทำความดีชั่วสน
 อาหารทำความดีไม่มีกินของคนส่วนมาก
 งานทำความดีความอดตาย
 แรธาตุจะกลายเป็นชีวิตคน
 พินิจจะกลายเป็นเรือนมนต์อนตาย
 บุญจะกลายเป็นผลไม้ใบไม้เขมคน
 น้ำเนาะจะกลายเป็นเรือบดเคี้ยวคน
 ผงสัจจะกลายเป็นเสื้อผาลูกใส่
 คติพิจะกลายเป็นผักปลาอาหาร
 วิชาการจะกลายเป็นบ้านคนอยู่

(จาก แซ่ต้ง, 2515 : 110)

จากตัวอย่างทั้งหมดจะเห็นได้ว่า จากบันทึกสภาพสังคมในจุดที่ตนคิดว่าควรแก้ไขเท่านั้น

1.4 เพื่อสุนทรียภาพ สุนทรียภาพในวรรณกรรมของ จาก แซ่ต้ง ปรากฏในรูปแบบ
 ซึ่งมีลักษณะประกอบคีย์คำ กลุ่มคำ และประโยค โดยคำเหล่านั้นมีทั้งการซ้ำคำ และไม่ซ้ำคำ
 ลักษณะพิเศษของรูปแบบนั้น ๆ อยู่กับการวางตำแหน่งโดยคำเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น

คน

คน	คน	คน	คน	คน	คน	คน
คน	คน	คน	คน	คน	คน	คน
คน	คน	คน	คน	คน	คน	คน
คน	คน	คน	คน	คน	คน	คน

คน คน คน คน คน คน คน

คน คน คน คน คน คน คน

คน คน คน คน คน คน คน

คน คน คน คน คน คน คน

คอบรณเมลโดยสารประจำทาง ที่กรุงเทพฯ

(จาง แซ่ต้ง, 2513)

กลางคืน

ห้องฟ้ายามกลางคืน

ขาว

ขาว

ขาว

ขาว

จันทร์

ขาว

ขาว

ขาว

ขาว

พินทุทกแห่งเงียบหลิม คงเหลือแต่เสียงร้องของแมลง

(จาง แซ่ต้ง, 2513)

ความงามในเรื่องรูปแบบนี้จะกล่าวในตอนต่อไป

2. พิจารณาเนื้อหาในแนวปรัชญาของเหลาจื๋อ

ปรัชญาเหลาจื๋อหรือลัทธิเต๋า เป็นผลงานของเหลาจื๋อ ประวัติของท่านผู้นี้ ชี้นำเขียน นักประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ฉิน ได้กล่าวไว้ว่า

"เหลาจื๋อเป็นชาวยุทธ์ อาเภอกู ทำบิลลี่ หนีบ้านเคียนลี่
เหลาจื๋อ แซ่ลี้ ชื่อว่า ยื่อ ฉายาวาแบะเอียง ได้รับสมัญญาศักดิ์สิทธิ์

รับราชการในราชสำนักจิ่ว โดยดำรงตำแหน่งเป็นบรรณารักษ์ใหญ่
แห่งหอพระสมุท... อันเหลาจื๋อนั้นเป็นผู้บำเพ็ญเต๋า วิธนาการ
ของเขาส่วนมากจะเรื่องการยังชีพให้หลักเร่ร่อนใหญ่เกี่ยวกับโลกเขา
รับราชการในราชสำนักจิ่วเป็นเวลานานทีเดียว ต่อมาได้เห็นความเสื่อมโทรม

ของราชวงศ์จิ่ว จึงลาออกจากราชการจาริกไปผจญกัน ๆ หนึ่ง นายคน
ชื่อ อี้ จึงกล่าวกับเขาว่า ไหน ๆ ท่านก็จกหลักเร่ร่อนไปจากสังคมแล้ว

โปรดรจนาคัมภีร์ไว้ให้สักเล่มหนึ่งเถิด เหลาจื๋อจึงได้แต่ง

คัมภีร์ขึ้นเล่มหนึ่ง แบ่งเป็นภาคคน ภาคปลาย รวม 2 ภาค

ว่าด้วยคุณธรรมประการต่าง ๆ รวมทั้งหมกเป็นอักษรราว 5,000 กวัก

เมื่อแต่งเสร็จแล้วก็ลาจากไป โดยที่ไม่มีผู้ใดหนึ่งทราบ

ว่าเขาหายไปแห่งไหนคำลี้ใด

งานของเหลาจื๋อที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน คือคัมภีร์เต๋าเตกเก็ง

แปลว่า สูตรว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า ภาษาโวหาร

ในคัมภีร์ใช้สำนวนลึกซึ้งยากแก่การขบคิด แม้จะพูดด้วย

ประโยคสั้น ๆ แต่ถ่อมความหมายพิสดารอันจะท่องอธิบายยาก

ถึงเข้าใจได้"

(เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 169 - 179)

ปัจจุบันการตีความ "เต๋า" ในอักษร เต๋าเต็กเก็ง (ภาษาแต้จิ๋ว ภาษาจีนกลาง เรียกว่า เต๋าเตอจิง) ต่างกันออกไป ผู้วิจัยจะไต่ถามการตีความนั้น ๆ มาเสนอไว้ใน วิทยานิพนธ์นี้พร้อมกันนั้นจะวิเคราะห์วรรณกรรมของ จาง เซตง เพื่อหาแนวความคิด ทางปรัชญาที่ปรากฏ

ผู้วิจัยจะศึกษาปรัชญาเหลาจืตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 ความหมายของ เต๋า
- 2.2 การยึดเต๋าเป็นแนวทางในการปฏิบัติ
- 2.3 การปฏิบัติตนเพื่อเต๋า

2.4 ความหมายของเต๋า

เพ็ริร์ สุมิทร ได้ให้ความหมายของเต๋าไว้ว่า เต๋า หมายความว่า ทาง บางทีอาจหมายถึงทางของธรรมชาติ หรือบางทีก็หมายถึงทางดำรงชีวิต หรือทาง-เห็นชอบที่จะคิด (เพ็ริร์ สุมิทร, 2514 : 35)

เสเตียง โพธิ์นันทะ ให้ความหมายไว้ว่า เต๋า แปลได้หลายอย่าง คือ หนทาง คุณสมบัติ วิธีการ กฎารัต ธรรมชาติ ฯลฯ (เสเตียง โพธิ์นันทะ, 2514 : 185)

จาง เซตง ให้ความหมายไว้ดังนี้ เต๋า ก็คือธรรม ธรรมที่กล่าวนี้คำเน้น โดยสภาวะกาลสองแบบก็ไม่ผิด สภาวะกาลหนึ่งคือ โลภย์คำเน้น อีกสภาวะกาลหนึ่ง คือ ธรรมคำเน้น (จาง เซตง, 2514 : 7)

จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายของสองท่านแรกก็ใกล้เคียงกัน แต่ จาง ให้ความหมายต่างออกไป เรื่องนี้จาง เซตง มีความคิดเห็นว่า

"ข้อคิดที่ผิด (จาง เซตง) เห็นหรือศึกษาแล้วรู้สึกละลากลั่น ก็จะหวั่นระแวงเองใหม่ ถึงเข้มีคนแปลว่า "เต๋า" นั้นเป็นเพียงมรรค หรือทาง นั้นก็พบว่าใช่ได้ คือส่วนหนึ่งของเต๋า หนทางคือหนทาง มรรค คือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ แต่ไม่ได้หมายถึง เต๋า อย่างสมบูรณ์"

คำสัพพัญญูธรรม เห็นด้วยกับคำว่า "ธรรม" ธรรมทั้งสี่ทั้งปวงคือเตา
เตาคือธรรม ธรรมนั้นเป็นสรรพสิ่งทั้งสี่ทั้งปวง"

(จาง แซ่ต้ง, 2514 : 3)

เพื่ออธิบายความหมายของเตา ให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอยกวงจรชีวิตมนุษย์เป็น
ตัวแทนของธรรมหรือเตา ในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างคือธรรมหรือเตา มนุษย์ก็คือนามธรรมหรือเตา
กายเช่นกัน

วงจรชีวิต

เหลาจื๊อ กล่าวถึงกำเนิดของสรรพสิ่งไว้ว่า...สรรพสิ่งเกิดจากทวารลับ ตัวเมีย
ไม่มีจบสิ้น (จาง แซ่ต้ง, 2514 : 71)

ในวรรณกรรมของจาง แซ่ต้ง ได้กล่าวไว้เช่นกัน ต่างกันตรงที่ตัวผู้เป็นตัวผสม
ด้วยกับพระจันทร์ข้างกลาง

โลก

ตัวผู้ ตัวผู้ ตัวผู้ ตัวผู้ ตัวผู้ ตัวผู้ ตัวผู้

บวก บวก บวก บวก บวก บวก บวก

ตัวเมีย ตัวเมีย ตัวเมีย ตัวเมีย ตัวเมีย ตัวเมีย

กำเนิด คอกไม้ กำเนิด เลือด เลือด เลือด

(จาง แซ่ต้ง, 2513)

ในเรื่องการเกิดของมนุษย์นั้น จางมีความเชื่อไม่เพียงแต่การรวมเพศ เท่านั้น
แต่ยังรวมถึงสิ่ง ๆ ทั้งที่เขามานับถือหรือรวมอีกด้วย ทั้งตัวอย่าง

มนุษย์

มนุษย์ มนุษย์ มนุษย์ มนุษย์ มนุษย์ ตกหล่นจากฟ้า
 เบื้องล่างรองรับคอกไม้สีขาวบริสุทธิ์ บริสุทธิ์ บริสุทธิ์ บริสุทธิ์
 บริสุทธิ์เกิดจากการบวกของ ตัวผู้ ตัวเมีย ตัวผู้ ตัวเมีย ...
 (จาง เซกซัง, 2513)

ชีวิต

จากหลุมฝังศพหนึ่ง จากนั้นถึงหนึ่ง ถึงทั่วจักรวาล
 ทุกสิ่งทั้งนี้เกิดเป็นทารกบริสุทธิ์ใหม่ ทารกบริสุทธิ์ใหม่ ทารกบริสุทธิ์ใหม่
 ทารกบริสุทธิ์ใหม่ ทารกบริสุทธิ์ใหม่ ทารกบริสุทธิ์ใหม่ ทารกบริสุทธิ์ใหม่ ...
 (จาง เซกซัง, 2513)

บทประพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด เมื่อคน
 ตายไปแล้ว สิ่ง ๆ นั้น (น่าจะคือแกวญญาน) จะไปปฏิสนธิอีก นอกจากนั้นแล้ว จางยังเชื่อ
 เรื่องวิญญาณเวียนวน ซึ่งเป็นแกวญญานที่ไม่สามารถเขาร่างได้ เนื่องจากสังขารของ
 คน ๆ นั้นเน่าเปื่อยเสียแล้ว ถึงตัวอย่าง

ผีเสื้อสีขาว

เด็กคนนั้น

เอากะโหลกขาว

มาแผ่นหนึ่ง

เอากินสอ

มาแผ่นหนึ่ง

แล้วนั่งลงเขียน

รูปผีเสื้อสีขาว

กุหลาบ

ผีเสื้อสีขาว
 คน
 กระพือปีกของมัน
 แลบินออกนอกกระซาง
 ขึ้นสู่อากาศ

ไปบินวนเวียน
 อยู่กลางแสงแดด
 ในสวนดอกไม้
 แลบินลงต่ำ
 เกะที่
 ดอกไม้สีขาว
 คุก
 น้าหวาน ดอกไม้

แล้วกระพือปีกของมัน
 บินออกจากสวนดอกไม้
 ขึ้นสู่อากาศ

กลับมา
 บินวนเวียน
 บนเห็นกระซาง
 แลบินลงต่ำ
 พบกระซางแผ่นนั้นถูกร่อนแล้ว...

(จาง เเซตง, 2512)

จากตัวอย่างนี้ เมื่อจำใจคำว่า "เด็กคนนั้น" แทนสิ่งใด เด็กคนนั้นเป็นผู้สร้าง
 ผีเสื้อ ผีเสื้อคือวิญญาณที่ลอยไป นอกจากนั้นในบทอื่น ๆ ยังพบ "เด็กคนนั้น" มีพฤติกรรม
 คางไปจากสามัญลักษณ์ เช่น

นั่งกอดกองไม้

เด็กคนนั้นนั่งกอดกองไม้

ให้เป็นเมือง

ตั้งแต่เขาจนถึงกลางวัน

จนถึงเย็น

แล้วความมืด

ก็มาขึ้นหัวเราะระขอบใจ

เด็กคนนั้นกับบอกว่า

เมื่อกลางวันความสว่าง

ก็มาขึ้นหัวเราะระเหมือนเธอ

แล้วก็จากไป

เมื่อถึงรุ่งอรุณแล้ว

เธอก็ต้องจากไปเช่นกัน

แล้วพบกันใหม่

ทุกคำคืน

(จำ แต่ง, 2512)

๑
ศตวรรษที่ 1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

เด็กคนนั้นเห็น วิ่ง เล่น ผ่านไปมาตลอดทุกศตวรรษ
(จาง แซ่ต้ง, 2512)

คำว่า "เด็กคนนั้น" ในบทประพันธ์ข้างบนนั้น จางไซ่เป็นสัญลักษณ์แทนพระเจ้า

พระเจ้าหมายถึง "ธรรม" (จาง แซ่ต้ง, 2514 : 158)

ธรรม หรือ เคา ในบทนี้ได้อธิบาย เป็นการกล่าวถึงจุดเริ่มของกฎวิญญาน
วิญญานเป็นสภาพที่เกิดขึ้นมานานแล้ว ไม่มีใครสร้างขึ้นมา เป็นสภาพที่ดำเนินไปตามธรรม

ธรรม ในบท นี้ กอ กง ไม เป็นการกล่าวถึง ความยิ่งใหญ่ของธรรม หรือ เคา
ที่เหนือฟ้าดิน กวอาทิย กวจันทร

ธรรมในบท ? นั้น เป็นการกล่าวถึงสภาพของธรรมที่ดำเนินมานานแสนนาน
ถกคิถวงเวลาเป็นศตวรรษ ธรรมก็ดำเนินมาทุก ๆ ศตวรรษ และจะดำเนินต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ถิ่นที่ของมนุษย์ตามหลักปรัชญาของลัทธิเต๋าแล้ว ต่อไป
จะวิเคราะห์การดำเนินชีวิตมนุษย์ตามที่ปรากฏในบทประพันธ์ของจาง ดังต่อไปนี้

เด็กคนนั้น

จากฉันไปแล้วมาเป็นเด็ก

เด็กคนนั้นไถ่หนีออกจากประตูบ้านของเราตั้งแต่กาลก่อนนั้น

แต่ฉันก็ยังไถ่ยินคุณพ่อ คุณแม่ เรียกฉันแว่วหึ่งจนปัจจุบันกาล

.....

(จาง แฉ่ง, 2512)

คนแก่คนนั้น

คนแก่คนนั้นยืนคอยฉันอยู่

ในอดีตกคนแก่คนนั้นเคยอยู่ในบ้านของฉัน

ฉันเรียกทวนว่าคุณปู่

คุณปู่เคยใจฉันเมตตาแก่ฉันเสมอ

ฉันเคารพคุณปู่เสมอ

คุณปู่จากฉันไปแล้วแต่ฉันยังเด็ก

ฉันเห็นคุณปู่จากคุณพ่อฉันไป

คุณพ่อฉันเสียใจมาก
คุณพ่อทานคิดถึงคุณปู่เสมอ

วันนั้นผมถามหลานหลานหลายคนแล้ว
ทุกคนเรียกฉันว่าคุณปู่

คุณปู่คนนั้นมาอยู่กับฉันแล้วในปัจจุบันนี้

ในวันข้างหน้าฉันก็ต้องจากบ้านนี้ไป
เหมือนกับคนแก่คนนั้นในอดีต

สวัสดีค่ะหลานหลานทุกคน

(จาง แซ่ตง, 2512)

ดอกไม้สีขาว

ดอกไม้สีขาวดอกนั้น
อยู่ในสวนของบ้านฉัน

ฉันรักดอกไม้สีขาว
ฉันดูแลเอาใจใส่มันทุกวัน
ฉันหวังให้มันสวยสดทุกวัน

หลายวันต่อมา ฉันเห็นดอกไม้สีขาวดอกนั้น
ดอกนั้นโตกว่าวันก่อนก่อน
สวยกว่าวันก่อนก่อน
ฉันเห็นผีบินมาที่ดอกไม้ดอกนั้นทุก ๆ วัน
ฉันเห็นผีเสื้อบินมาที่ดอกไม้ดอกนั้นทุก ๆ วัน

วันต่อมา
ฉันเห็นดอกไม้ดอกนั้นเปลี่ยนเป็นสีเหลือง
เหมือนกันมันจะเหี่ยวแห้งร่วงลงดิน

ดอกไม้สีขาวดอกนั้น
เหมือนกับคนแถวบ้านฉัน
แก่แล้วก็ไม่สบายทุก ๆ วัน

ฉันส่งสารดอกไม้ดอกนั้น
"แม่จ๋า ช่วยดอกไม้สีขาวของลูกด้วย"

(จาง แซ่ตง, 2512)

ชีวิตเด็กน้อย

เด็กน้อยนับ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
12 13 14 15 อยากมีตุ๊ก 16 17 18 19 20 อยากมีเมีย
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34
35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48
49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 แม่แก่แล้ว
61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 แม่ใกล้จะตายแล้ว 71 ...
.....100
แม่อยู่ออกไม่ถึง
..... 1000 !!

(จาง แซ่ตง, 2513)

คน

คน	คน	คน	คน	คน	คน	คน
คน	คน	คน	คน	คน	คน	คน
คน	คน	คน	คน	คน	คน	คน
คน	คน	คน	คน	คน	คน	คน
คน	คน	คน	คน	คน	คน	คน
คน	คน	คน	คน	คน	คน	ศพ

(จาง แซ่ต้ง, 2513)

จากบทประพันธ์เรื่องเด็กคนนั้น คนแก่คนนั้น ดอกไม้สีขาว ชีวิตเด็กน้อยและคนที่ให้เห็นชีวิตที่ดำเนินอยู่บนความเกิดแก่เจ็บและตาย ชีวิตนี้ดำเนินควบคู่ไปกับกาลเวลาถึงท้ายอย่าง

เช่น

โล	โล	โล	โล	โล	โล	โล	โล	โล	โล	โล	ตามเวลาไม่ทัน
หนี	หนี	หนี	หนี	หนี	หนี	หนี	หนี	หนี	หนี	หนี	ความตายไม่พ้น

(จาง แซ่ต้ง, 2513)

การดำเนินชีวิตเช่นนี้เป็นไปตามสภาวะธรรม ถึงค่าซึ่งแรงของ จาง แซ่ต้ง ในกัมภีร์เต๋าเตอจิง ธรรมของเต๋ามีอยู่ 2 สภาวะกาล สภาวะกาลหนึ่งคือโลกีย์ดำเนินอีกสภาวะหนึ่งคือ ธรรมดำเนิน สภาวะกาลของธรรมดำเนินนั้น เหล่าจิวซีให้เห็นความงามของธรรมชาติโลก ซึ่งมนุษย์ก็มีส่วนหนึ่งของธรรมชาติโลก เมื่อสภาวะธรรมของโลกดำเนินมนุษย์ก็เปลี่ยนแปลง ต้องเกิดดับตาย (จาง แซ่ต้ง, 2514 : 7)

จากการวิเคราะห์ความหมายและคำอธิบายเต๋ากัมภีร์ เต๋าเตอจิง ผู้วิจัยจะขอสรุป เต๋าหรือธรรมไว้อย่างนี้

มนุษย์กำเนิดชีวิตของตนบนความเกิด แก่ เจ็บ และตาย สภาพเช่นนี้ได้เกิดกับ
สรรพสิ่งเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ดึกหรือบ้าน เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วก็อยู่ชั่วระยะหนึ่ง แล้วก็
ของผุสลายในที่สุด แล้วก็สร้างขึ้นมาแทนที่ใหม่ สรรพสิ่งที่ต้องกำเนิดบนความเกิด แก่
เจ็บและตาย (การเกิดและดับ) เช่นนี้เรียกว่าธรรม เป็นธรรมชนิด โลกียกำเนิด

สภาพการกำเนิดที่แฝงอยู่ในสรรพสิ่ง (ธรรม) ได้แก่การเกิดและดับ สภาพเช่นนี้
เรียกว่าธรรม เป็นธรรมชนิด ธรรมกำเนิด

มนุษย์มีธรรมชาติบริสุทธิ์

ในคัมภีร์ เคาเตกเกิง กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ว่า ธรรมชาติของมนุษย์
ที่อยู่แล้ว คือมีความเห็นใจกัน รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน มีความสุจริตจริงใจต่อกัน
(เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 210) จาง ไคกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ไว้ในทำนอง
เดียวกัน ดังตัวอย่าง

เด็ก

เด็ก เด็ก เด็ก เด็ก เด็ก เด็ก เด็ก

สติโส สติโส สติโส สติโส สติโส สติโส สติโส

คือ กระดาษขาว กระดาษขาว กระดาษขาว กระดาษขาว กระดาษขาว

(จาง แซ่ก้ง, 2513)

มนุษย์

มนุษย์ มนุษย์ มนุษย์ มนุษย์ มนุษย์ มนุษย์

ตกหล่นจากฟ้า เบื้องล่างรองรับด้วยดอกไม้สีขาว บริสุทธิ์

บริสุทธิ์ บริสุทธิ์

(จาง แซ่ก้ง, 2513)

ชีวิต

จากหลุมฝังศพที่หนึ่งถึงที่สอง จากนั้นถึงหมัน ถึงทั่วจักรวาล
ทุกสิ่งจึงกำเนิดเป็นทารกบิรุทธิ์ใหม่ ทารกบิรุทธิ์ใหม่!

(จาก แฉ่ง, 2513)

จากตัวอย่างที่ยกมา ความบริสุทธิ์ของมนุษย์ได้จำกัดไว้เพียงวัยเด็กเท่านั้น ด้วยเหตุ
ที่เด็กมีความบริสุทธิ์ ฉะนั้นจึงมีโอกาสมองเห็นความงามของธรรมชาติ ดังที่จำกล่าวไว้
ในเรื่อง "ชีวิต" ดังนี้

ชีวิต

เมื่อชีวิตท่านร่วงโรย หยคน้ำก็มอยุ่ทน
เพื่อนชีวิตทั้งหลาย ท่านก็จงจำไว้ทุกวันที่มียามเช้า

ความสดชื่นกับทุกเช้า เมื่อสายไปก็เสียกาย
เมื่อวันผ่านพ้นไป ยังทำอะไรอีก

ขวบปีก็ผ่านไป ปีนัยเราไต่อะไรบ้าง
เมล็ดพันธุ์แห่งคุณธรรมยังมีเหลืออีกหรือเปล่า

แล้วแสงแดดที่หมดไปละ ไปไหนหมด
พอจะมีเป็นที่พึ่งพิงแห่งความงามไหม
ฟังเสียงเด็กที่ไร้เคียงสากลารถึงความงมงายของกลางวัน
กลางวันที่ผู้ใหญ่มองไม่เห็น
เมื่อเด็กเด็กกอบไปเล่นน้ำ เพื่อให้ผู้ใหญ่สนใจในความเย็น
สดชื่นของน้ำ

เปื้อเด็กเด็กชอบไปเป็นฝ่ายคนไม่
 เพื่อให้ผู้ใหญ่สนใจลูกคนมากมายของผลไม้
 เด็กเด็กชอบออกไปพื้นที่กว้างใหญ่
 ทุ่งหญ้าที่กว้างใหญ่
 แล้วเด็กชอบมาหาเต้านมของแม่
 ที่มีความรักของแม่อยู่ที่นั่น
 ผู้ใหญ่คงนึกเพียงแต่ว่าเด็กต้องการกินนมเท่านั้น
 เมื่อกินนมอิ่มแล้วเด็กจะหลับคิดว่าความรักของแม่
 ไล่ทุกอย่างที่ทำให้ลูกงุนวายห่างไกลไป
 คงเหลือแต่ความไร้กังวล
 เราจะพบว่าเมื่อเด็กหลับสบายนั้น
 ไม่ใช่จากศัพท์ไว้อะไร
 แสงแดดจะฉายมาที่นั่น คอกใบสีเขียว
 จะงดงามที่นั่น ความสงบความงดงาม
 จะดำรงอยู่ที่นั่นอีกนาน
 ฉันคิดว่า โลกเหล่านี้คงไม่มีในสังคม
 ของศพ เกล่อนท์ หรือความงุนวาย

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

เด็กก้นนั้นอาบน้ำที่โอง

เด็กคนนั้น

อาบน้ำ

ที่โองน้ำ

สนุกสนาน

นาน

นาน

นาน

ลูกแม่ม

มาใส่เสื้อเดี๋ยวนี

เสื้อกางเกงตัวเก่าไม่เอา

เอา

กางเกงตัวใหม่

เสื้อตัวใหม่

ในตู้

เชิ้ตตัวใหม่

ไมจ๋าแม่

ไปใส่เสื้อ

ไมจ๋าแม่

หนูจะไปตากแดด

อย่าลืมนึกถึงไมสบาย

แสงแดดสวยที่จ๋าแม่

คุณแม่

อย่าลืมนึก

ถึงไมสบาย

สบายที่จ๋าแม่

แม่จ๋าคุณแม่

คอกไม้สีขาว

ยังไปใส่เสื้อ

ตากแดดสวยก็จ้ง

สวยดีนะแม่

แม่จ๋า

หนูอยากตากแดดนานนาน

(จาง' แซ่ตั้ง, 2512)

ขอบ

เด็กคนนั้น

ขอบ

น้ำในโอง

มาจากทองรองสวน

มาจากคลอง

มาจากแม่น้ำ

มาจากทะเล

เด็กคนนั้น

ขอบ

เงินดิบ ขุนเขา ขอบไปวิ่งไปกระโดด

ตะโกนเสียงดัง

ในทองทุ่งหญ้ากว้าง

เด็กคนนั้นขอบ

นั่ง นั่ง สบายในที่ร่มเย็น

(จาง' แซ่ตั้ง, 2512)

เสือน้ำของปลา

เมื่อเด็กเด็กลงอาบน้ำ เด็กเด็กจะเล่นกับปลา
แล้วเด็กเด็กจะมองไปที่เกล็ดปลา เด็กจะถามว่า
ปลาเพื่อนรัก ไปกินเสือน้ำมาจากไหน
ใครตัดให้ สีสวย ลายก็สวย
ในยมนั้น เราจะเห็นเด็กเด็กเล่นกับปลา
ทั้งวัน ถ้าแม่จะเรียกลูกให้ขึ้นจากน้ำ
ลูกจะบอกแม่ว่า แม่จ๋าเดี๋ยวก่อน
ลูกจะหัดตกเย็บเสือน้ำกับปลาก่อน
แล้วแม่จะต้องยื่นคอยลูกรอกนาน

(จำ แซ่ตั้ง, 2512)

การที่จำกล่าวว่ ความบริสุทธิ์นี้มีเฉพาะในวัยเด็กเท่านั้น ก็เพราะจำมีความคิดว่า
บุคคลในวัยต่อมามีชีวิตอยู่ใต้อ่านาจวัตถุ แสงสว่างวัตถุ จึงถูกวัตถุของจำทำให้ไร้ศีลธรรม จรรยา
ความบริสุทธิ์จึงหมดไป เห็นได้จากเรื่อง ชีวิต วัตถุ อามิส ดังนี้

ชีวิต วัตถุ อามิส

ลูกนั้นโสกเศร้า เป็นห่วงคนยุคนี
พวกเขาทั้งยุค ส่วนมากพวกเขาถูกวัตถุอามิสทับถมจนตาย
พวกเขาหลงใหลตามความหวังของพ่อแบบบางคนหวังไว้
ลูกเอ๋ย ความร่ำรวยคือวัตถุอามิส
มันสามารถมันคาลทุกอย่างให้ลูกได้

.....

คนมีชีวิตแต่ไม่มีชีวิตนี้แล้ววัตถุอามิส

อนันโลกมนุษย์ชั่วเวลามีอยู่ มีแต่ความระยำแก่คนเท่านั้น
 ชีวิตจิตใจไม่มีมีแต่กตที่เป็นวัฏฏอามิส
 ชีวิตจิตใจไม่มีชีวิตอย่างคอกไม้ก็ไม่เคยมี

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

ค่านิยม

คนในประเทศส่วนมาก
 ก็ยังคงมีค่านิยม
 "ต่างก็เอาตัวรอดเป็นยอดดี"
 "ลูกเอ๋ย เมื่อโตขึ้นแล้วจงเป็นเจ้าคนนายคน"
 ทำร้ายเพื่อนคนอื่นเพื่อตนอยู่รอด

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

เหลาจื๋วมีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ในสมัยดึกดำบรรพ์ธรรมชาติสร้างให้มนุษย์
 ดำรงชีวิตไปตามธรรมชาติอันสงบ โลกนี้เป็นโลกแห่งความสุขตาบจนมนุษย์เริ่มแสวงหา
 ความรู้ใหม่ ๆ ความเศร้าและกوارทุกข์ยากของมนุษย์เกิดขึ้น เมื่อห่างจากธรรมชาติ
 (เพ็ชรี สุมิตร, 2514 : 36)

เหลาจื๋ว กับ จาง แซ่ต้ง มีความเห็นเหมือนกันว่า มนุษย์มีชีวิตที่เสื่อมลง แต่
 ต่างกันที่ช่วงเวลา จางกล่าวถึงความบริสุทธิ์ความดั้งเดิมเกิดกับชีวิตในวัยเด็ก แต่เหลาจื๋ว
 กำหนดช่วงเวลาแห่งความบริสุทธิ์ของมนุษย์ไว้ในยุคแรกหรือยุคโบราณ

2.2 การยึดเอาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

เหลาจื๋วต้องการให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตในทางที่ดีขึ้น จึงได้เสนอแนวคิด
 ในการปฏิบัติตนไว้ แบ่งได้เป็น 3 ประการดังนี้

- ก. ชีวิตที่
- ข. แนวทางการเมือง

ก. แนวปฏิบัติของนักปกครอง

ก. ชีวิตสั้น

พื้นฐานความคิดที่ว่ามนุษย์มีชีวิตเสื่อมลง ทำให้เหลาจวอคนคิดหาหลักธรรมมาเสนอ เพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับบุคคล เหลาจวอสอนให้ดำเนินชีวิตตามธรรมชาติ กล่าวคือ ครอบงำชีวิตอย่างสงบ ง่าย ๆ ไม่ชวนชววยหรือคิดคักแปลงสิ่งต่าง ๆ จนผิดธรรมชาติ ควร อภิรมย์กับธรรมชาติที่ปรุงแต่งไว้ให้แล้ว และนอกจากนั้นควรจะสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อ ตนเองและสังคม

แนวปฏิบัติทั้งกล่าว สรุปได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. แนวปฏิบัติเพื่อตนเอง
2. แนวปฏิบัติเพื่อส่วนรวม

1. แนวปฏิบัติเพื่อตนเอง

เหลาจวอแนะนำให้มนุษย์มีชีวิตอย่างง่าย ๆ และสงบและให้รู้สึกอภิรมย์กับธรรมชาติ ความคิดทั้งกล่าวได้ปรากฏในวรรณกรรมของจาง แซ่ต้ง ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

การมีชีวิตอย่างง่าย ๆ และสงบ

ครอบครัว

ไกรวบ้านฉันเห็นแคบแสนแคบ

ถึงแคบก็อยู่ได้ถึงแปดคน

ลูกหก พ่อ แม่

หนานาเนน

มีส่วนคอกไม้ มีนก

ไกรวบ้านฉันแคบแสนแคบ

ถึงแคบแสนแคบก็อยู่ได้ถึงแปดคน

ลูกลูกและพ่อแม่

หลังบ้านนั้น
เป็นสวนผลไม้
ทองรองเนิน
มีปลาแหวกว่าย

(จาง แต้ตง, 2512)

ลูกแม่มีชีวิตอยู่อย่างง่ายดาย เกิด

ลูกแม่มีชีวิตอยู่อย่างง่ายดาย เกิด มีชีวิตอยู่อย่างง่ายดาย เกิด

ลูกแม่มีชีวิตอยู่กับคนอื่นด้วยกัน ก็หวังก็ต่อกัน

พึ่งพาอาศัยกัน

ลูกแม่มีชีวิตอยู่อย่างง่ายดาย เกิด มีชีวิตอยู่อย่างง่ายดาย เกิด

เมื่อผู้อื่นสบาย ส่วนรวมสบาย ลูกก็สบาย

ลูกแม่ร่ายกายอาหาร ลูกแม่รงคางกายกาย

ลูกแม่สงบสบายกายการอยู่อย่างง่ายดาย

สนุกสุขใจกายการมีชีวิตอยู่อย่างธรรมดา

(จาง แต้ตง, 2515 : 171)

↓ ความรู้สึกอภิรมย์ต่อธรรมชาติ

สังคมของคน

ทุกชีวิตมีอยู่ ร่างกาย เป็นพันกัน

มีดอกไม้ดอกออกมาหลาย ทุกส่วนของอวัยวะเคลื่อนไหว

สมองความคิดมีแต่ริเริ่มสร้างสรรค์

เป็นอิสระมีแต่ภาพพจน์งงงาม

สายลมเป็นดนตรีเต็มท้องฟ้า

คนที่อยู่บนพื้นดินพึงสบาย
 คนไม้ใบไม้ผลไม้กิ่งพึงสบาย
 ภาพพจน์ที่ข้างหน้าของตาที่เห็น
 งดงามนาพอใจ
 ดวงอาทิตย์ก็มีแสงสว่างจ้า
 หมอกเมฆก็มีแต่ผลไม้มากมาย
 ปลาที่นำมาจากยามเช้าแหวกว่าย นกที่ทำความกลางวัน
 ส่งเสียงร้องมากมาย แมลงที่ทำความความ
 ของเด็กเด็กมากมาย
 ดอกไม้ที่ทำความความงามมากมาย
 ใบไม้ที่เขียวชอุ่มทำความน่าใจ
 ผลไม้ที่ทำความความงามก็ออกลูกผลมากมาย
 ความรัก น่าใจ คุณธรรม เต็มบนพื้นแผ่นดิน
ร่างกายของคนพูดภาษาดัมพ์พันรักก็พบดิน
ทองฟ้า สายน้ำ เต็มไปด้วยภาษาอิสระทั่วไป
 (จาง แซ่ต้ง, 2517)

ปลา

วันนั้นน้ำมาก
 ท่วมมาถึงในบ้าน
 และลานหน้าบ้านของฉัน
 พร้อมกับปลาที่มาจากไกล
 ฉันต่างรวมกับน้องลงน้ำไลจับปลาเล่น

.....

ฉันเคยไปในตลาดใหญ่

ที่ข้างบ้านฉันเสมอ
 ไปดูตามร้านขายปลา
ฉันภาวนาเสมออย่าให้
ปลาเหล่านั้นต้องถูกจับ
มาเป็นสินค้าของพ่อค้าเลย
 ฉันแน่ใจว่า
 ปลาเหล่านั้น
 ได้แหวกว่ายไปไกลแสนไกล
 จากยูคนไปไกลแล้ว
 ไปตามน้ำท่วมที่ไม่คืนกลับมา

(จาง แซ่ต้ง, 2512)

ข้อความที่ซึกเสินโตเป็นการยืนยันให้เห็นว่า จาง แซ่ต้ง ให้ความสำคัญความเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งไม่ว่าจะเป็นสัตว์ พืช และอื่น ๆ เท่ากับมนุษย์ มนุษย์จึงไม่ควรไปล่วงละเมิดสรรพสิ่งอื่น ๆ ควรดำรงชีวิตตามสภาพธรรมของตน รวมไปถึงสรรพสิ่ง - โดยถือว่าตนเองเป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติโลกเท่านั้น อย่าทำตนเองให้ยิ่งใหญ่เกินสภาพจะล่วงละเมิดในสิทธิของธรรมชาติอื่น ๆ

เพื่อ

ใกรว่าบ้านพอไม่มีลูก
 พอไม่มีลูกถึงหกคน
 กระโถกโลกเด่นสนุกเสียงดัง
 ใกรว่าบ้านพอไม่มีสุข
 พอไม่มีสุขทุกวัน
 พอเห็นปลานั้นอยู่ในตู้

พอเห็นเบ็ดไก่อูขางรว
 พอเห็นนกบินในสวน
 พอรักดอกไมที่หน้าบาน
 พอเห็นแสงอาทิตย์ส่องแสงกลางวัน
 พอเห็นพระจันทร์ส่องแสงกลางคืน

(จาง แซ่ก้ง, 2512)

ฉันเดินตาม

ฉันเดินตาม

ทางที่แสงแดดฉาย
 ข้างหน้ามีคเณ
 นำทางไปตามบทกวี

ฉันเดินตาม

ทางที่แสงแดดฉาย
 ข้างหน้ามีผีเสื้อบิน
 นำทางไปตามบทกวี

ฉันเดินตาม

ทางที่มีต้นไม้ใหญ่
 ข้างหน้ามีนกร้อง
 นำทางไปตามบทกวี

(จาง แซ่ก้ง, 2512)

จากเรื่องพอ และฉันเดินตาม จางแนะนำให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติด้วยเหตุ
 2 ประการ คือ ความนาอภิมย์ กับความงามของธรรมชาติ และมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของ
 สรรพสิ่ง จึงน่าจะอยู่ร่วมกับสรรพสิ่งได้อย่างปรกติสุข

นอกจากความคึกคักแล้ว จ่างยังเสนอให้มนุษย์ละทิ้งสิ่งไม่ดีที่ตนอุปโลกขึ้น และ
มนุษย์ควรปฏิบัติตามธรรมของสรรพสิ่ง และมีการสร้างสรรค์ในทางดีงาม ดังบทประพันธ์
ข้างล่างนี้

ให้ละทิ้งสิ่งไม่ดีที่มนุษย์อุปโลกขึ้น

เครื่องตกแต่งความโง่เขลา

ลูกแม่เครื่องตกแต่งความโง่เขลา มีขายในโลกอุปโลกของคน

ถ้าลูกแม่ทำประโยชน์ให้กับคนบางคนในโลกปัจจุบัน

เขาจะมีให้ลูกแม่เพื่อเป็นเกียรติ

(จ่าง แซ่ตั้ง, 2515 : 143)

ระวัง

ลูกแม่ระวังกฏที่มนุษย์อุปโลกขึ้นทุกอย่างบนโลกเกิดขึ้นเอง

มีเอง ก็มีเจ้าของ คือ คน, น้ำ, พืชกิน, ภูเขา, ต้นไม้

เกาะ ก็มีเจ้าของ ...

(จ่าง แซ่ตั้ง, 2515 : 148)

ลูกแม่นั่งพักนอนเด็ก

ลูกแม่นั่งพักนอนเด็ก นั่งพักนอนเด็ก

ละทิ้งสิ่งที่แบกหนัก และวุ่นวาย

ละทิ้งความเหนื่อยยาก ออกจากร่างกาย ...

(จ่าง แซ่ตั้ง, 2515 : 170)

ให้มนุษย์ปฏิบัติตามธรรมของสรรพสิ่ง

คอกไม้

ลูกแม่คอกไม้คงงาม คอกไม้ไม่เคยไว้วาง

ก็ด้วยกุศลจิตของดอกไม้ กำหนดโดยตัวดอกไม้เอง
 ความงดงามของดอกไม้ ก็คือความงดงามของดอกไม้เอง
 ดอกไม้เกิดตามกฎของธรรมชาติ ดอกไม้จึงส่งมอบความอยู่ทุกวัน
 (จาง แฉ่ง, 2515 : 58)

สวนดอกไม้

เมื่อดอกไม้ดอกในสวน ทุกดอกออกดอกงดงาม
 รวมกันทุกดอกก็ให้ทำหน้าที่ของตน ทุกดอกก็ไม่เคยเป็น-
 ห่วงหวั่นโอกาสเสียสละหรือกลโกงคนอื่น
 เพราะทุกดอกมีโอกาสดูแลได้รับความงามอันยิ่งใหญ่
 กว้างใหญ่รวมกัน เมื่อสวนนั้น ดอกไม้ดอกก็ยิ่งกว้างใหญ่
 (จาง แฉ่ง, 2517)

นก

การศึกษาของนกก็ดู สอนให้มองให้เสียงงดงาม
 นกนั้นรับหน้าที่จากนกตัวก่อน นก ร้องในยามเช้า
 ในสวนสกล
 นกนั้นรู้จักเสียงของตนเอง ฟื้นฟูของนก
 รวมกับพันธุ์นกอื่น ๆ
 ทำความสกลให้แกสวน ช่วยกันเรียกให้สวนนั้นสว่าง
 สอนให้นกหนุ่มสาว รู้จักร้องให้ประโยชน์แก่สวน
 (จาง แฉ่ง, 2517)

ข้อธรรมที่ปรากฏในบทกลอนมีดังนี้

- ให้ปฏิบัติตามกฎธรรมชาติ จะทำให้ตนเองสงบ (จากบทดอกไม้)
- ให้คำนึงถึงส่วนรวม (จากบทสวนดอกไม้)

— ใหญ่จักตนเองและสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับเพื่อนสรรพสิ่ง (จากบทก)

สร้างสรรค์ในทางกวีภาพ

หลักปฏิบัติข้อนี้ผู้แสดงความเห็นแตกต่างกันออกไป เช่น เสถียร โพธิ์นันทะ กล่าวไว้ว่า เมื่อละเลิกการศึกษาเสียได้ ความเศร้าโศกระทมก็จะไม่มี เมื่อละเลิกนักปราชญ์กันไ้ ประชาชนก็จะได้รับประโยชน์ร่อยเทา ... เมื่อละเลิก วัตถุศิลปะแปลก ๆ และความเห็นแก่ตัวเสีย จิตรูปร่างก็จะไม่มี (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 208)

ความคิดเห็นตรงกันตรงกันกับ เพ็ชร สุมิตร ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า โลกนี้เป็นโลกแห่งความสุข ครบจบสมบูรณ์เริ่มแสวงหาความรู้ ทำให้ชีวิตมีความลำบากยากแค้นหาสิ่งใหม่ ๆ (เพ็ชร สุมิตร, 2514 : 36)

จาก แสดง ความคิดของทั้งสอง โดยให้เหตุผลไว้ว่า

"เดิมก็มีผู้แปลอ่านเข้าใจผิดกันว่า เป็นละปราชญ์ทั้งปวง
ประชาชนมีประโยชน์เพิ่มขึ้นเป็นร้อยเทา เทาพญเขียนเห็นคย
ก็ออกหมายว่า ละปราชญ์เปื่อง ละพังความเฉลียวฉลาดพ
เลหุบายไม่คิ ประชาชนมีประโยชน์เพิ่มร้อยเทา
เมื่อประชาชนมีประโยชน์เพิ่มร้อยเทา ละปราชญ์ทั้งปวงยอมเกิด
ผลไมไคแน่นอน เพราะปราชญ์ทวนเป็นผู้แจ้งรู้แนะในทางทค
มีประโยชน์ทอนมนุษย์มา หลายร้อยศตวรรษแล้ว ถาละทวนเสียแล้ว
แสงสว่างนำทางมนุษย์ยอมคยไป
ถาละปราชญ์เปื่องเทียมเทียมกยงพอไค คยพญปราชญ์เปื่อง
เทียมเทียมขอมมีเพียงปญญาธรรมศาสนัญ คือไม่รู้จริงนั้นเรา
กวรละเสีย เพื่อไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อชีวิต ..."

(จาก แสดง, 2516 : 93 - 94)

"สำหรับปัญหาที่ว่า มีบางคนเข้าใจว่าทวนเหลาจว้อให้ละการ
กระทำทั้งปวงในโลกนี้เสีย ฉันก็คิดว่าขอไปหรือใจ หรือว่างอย
ถ้าไม่งอยทางมือทางเท้า ก็คงอยในทางกำลังกายหรือไม่งอย
ในจิตใจ จึงไม่รู้จักทำประโยชน์ต่อผู้อื่น มีประโยชน์ต่อโลก
คนอย่างนี้เมืองานที่ยังไม่ทำอะไรจะไปสัมพันธ์กลมกลืนกับธรรมชาติ-
โลกได้อย่างไร แทนที่คนเข้าใจคิดว่า ทวนเหลาจว้อให้ละการ
กระทำที่ไม่ดีงามให้สร้างสรรค์สิ่งดีงาม"

(จาง แฉ่ง, 2516 : 3)

ควมความึกและความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ก็กล่าว ทำกิจทางสร้างบ-
ประพันธ์ควมความึกนั้นก็ช่วยอย่าง

สร้างสรรค์

พื้นที่ที่ไม่มีคนกินคน มีเศรษฐกิจ การเมือง

สังคม เป็นของทุกคน การศึกษา

เกษตร อุตสาหกรรม ทุกสถาบันเป็นของทุกคน

ทุกคนอยู่ร่วมกันควมเจตนาเดียวกัน คือช่วยกันสร้างสรรค์

(จาง แฉ่ง, 2517)

ประชาธิปไตยก็ต้องมีจริยธรรม คุณธรรม ก่อน

เมื่อใดคนโง่ออกจากผืนดินผืนนี้แล้ว

คนทอญผืนดินผืนนี้

ก็ต้องรวมช่วยกันสร้างสรรค์

ความสามารถทั้งปวง ...

(จาง แฉ่ง, 2517)

สร้างสรรค์ร่วมกัน

ฉันเคยคิดถึงวันหนึ่งที่จะถึง วันที่คนรุ่นใหม่ทั้งประเทศ
มาชุมนุมทั่วประเทศร่วมกัน สักสามเดือน สักปี
และทอดออกไป เพื่อปฏิบัติ ปฏิรูปสังคมประเทศ
ให้เจริญร่วมกัน ใครมีความสามารถทางใด ขบวนการใด
ก็ช่วยกันสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ให้สังคมใหม่ที่ดีงาม
(จาง เจตัง, 2517)

จากบทประพันธ์ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า จางต้องการให้คนรุ่นใหม่สร้าง
สรรค์เพื่อความเจริญของสังคม และประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

2. แนวปฏิบัติ เพื่อส่วนรวม

ธรรมชาติเนนมากเรื่องให้ปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม จางได้ชี้แนะให้ทุกคนปฏิบัติ
ตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมให้มากที่สุด โดยยกตัวอย่างจาก น้ำ แสงแดด และเสียงดนตรี
ว่า

เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้คนไม่ไปไหนคนเดียว
เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้ดอกไม้งาม
เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้เมฆฟุ้งองงาม
เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้คนภูเขาเขียวขจี
เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้คนนั้นมีชีวิต
เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้สรรพสิ่งของโลก
น้ำในแม่น้ำ คนจนเงินทานก็ให้ คนรวยทองทานก็ให้
คนดีทานก็ให้ คนชั่วทานก็ให้ ทานไม่เคยหวง
ทานไม่เคยขายน้ำในแม่น้ำของทาน

คนเมื่อไรประโยชน์คนอื่น ก็ควรอายแก่ "น้ำ"

(จาง เซตัง, 2515 : 59)

ลูกแม่

ลูกแม่

การงานของลูก ถ้าอยากทำให้เกิดประโยชน์แกคนอื่น
ต้องทำอย่างแสงแดด ทำประโยชน์แกคนอื่นบนพนัก

กว้างใหญ่ไพศาล

ต้องทำอย่างน้ำ มีคุณธรรม แก่สรรพสิ่ง บนพื้นโลก

กว้างใหญ่ไพศาล

(จาง เซตัง, 2515 : 10)

ทำประโยชน์ให้คนอื่น

ลูกรักทั้งตัวนั้นจง เอา

ความรักทำประโยชน์แกคนอื่น

เสียจนตัวไม่พวามากหรือน้อย

ยอมทำประโยชน์ให้คนอื่นได้เสมอ

(จาง เซตัง, 2515 : 20)

ข. แนวทางการเมือง

ความคิดทางการเมืองของเหลาจื๋อมีว่า กฎธรรมชาติจะเป็นกฎหมายที่
ศักดิ์สิทธิ์กว่ากฎหมายซึ่งมนุษย์บัญญัติขึ้น สันติภาพที่แท้จริงจะหาไม่ได้ราบรื่นโดยมนุษย์ชอบเป็น
ธรรมชาติ โดยบัญญัติกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาปกครองกัน สู่ปลดปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติดีกว่า
(เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 203) การปกครองประชาชน ให้ปกครองโดยผู้ปกครอง
ไม่ยุ่งเกี่ยวกับประชาชนมากนัก ให้ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ ทุกคนมีอิสระเสรีเต็มที่

รัฐบาลอย่าไปก้าวกายเสรีภาพของประชาชน (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 206) ด้านการ
 ไซกำลัง เหล่าจวอดักดานการตอสูยกกำลังอย่างยิง (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 215)
 ความคึกคักกล่าวปรากฏในวรรณกรรมของจาง ถึงตัวอย่างข้างล่าง
 - ไซกฎธรรมชาติแทนกฎหมาย

บ้านเพื่อน

สะพานไม้ ยาว ยาว ยาว ยาว ยาว ยาว
 สู่ถึงบ้านเพื่อน

รอบคอกไม้ นานาพันธุ์ นานาพันธุ์ นานาพันธุ์
 อีกไต้หวัน ไต้หวัน ไต้หวัน ไต้หวัน ไต้หวัน
 ไต้หวัน ไต้หวัน ไต้หวัน ไต้หวัน ไต้หวัน
 ฝันไปมา ไปมา ไปมา ไปมา ไปมาเสมอ

(จาง แฉ่ง, 2513)

จางกล่าวถึงการเดินทางไปบ้านเพื่อนโดยใช้สะพานไม้ติดต่อกัน การที่แต่ละบ้านจะ
 ติดต่อกันโดยใช้สะพานไม้พาดถึงกันนั้น ต้องเป็นบ้านที่สนิทสนมรักใคร่กัน และบ้านนั้น ๆ ไม่มี
 รั้วกัน มีต้นไม้ ดอกไม้ปลูกไว้รอบบ้าน นี่คือนิพพานในอุดมคติ ซึ่งขยายวงกว้างไปถึงการ
 จัดระเบียบปกครองประเทศ จางต้องการให้ปกครองกันด้วยคุณธรรม ไม่วาระหวางผูกครอง
 ประเทศกับประชาชน หรือประชาชนกับประชาชน ควรมีน้ำใจ มีคุณธรรม เป็นเสมือนกฎหมาย
 ศักดิ์สิทธิ์ในการอยู่ร่วมกัน นอกจากนั้นแล้วทุกคนในประเทศควรปฏิบัติตนให้กลมกลืนกับธรรมชาติ
 เห็นความงามและเคารพในธรรมชาติของสรรพสิ่ง

- ไม่ก้าวกายเสรีภาพของประชาชน

กานไม่กาค

เก็กคินน

ถือ

กานไม่กาค

เคิน

วิ่ง

เลน

รอง

ส่งเสียง หึ่ง หึ่ง หึ่ง หึ่ง

สามวัน

สามคืน

พอมเื่องเลนอะไร

เก็กคินน

หักกานไม่กาคทั้ง

(จาก เฑ่ง, 2512)

รอง เทาสีขาวคินน

รอง เทาสีขาวคินน

อยู่ในรานขางบานฉัน

ฉันพยายามชวนจุงคุณแม่ออให้

คุณแม่วามันไม่สวย

ไวเมื่อมีคนขายรอง เทาสีแดงเมื่อไหร่

ทานจะซื้อรอง เทาสีแดงให้ ...

(จาก เฑ่ง, 2512)

จางซีได้เห็นการทอผ้าที่สวยงามของผู้นั้น โดยกล่าวถึง การที่พ่อแม่เข้าไปทอผ้า
ในอิสรภาพ ของลูกมากเกินไป เมื่อเด็กจะเล่นอะไรจะต้องเข้าไปตามและแนะนำทั้ง ๆ ที่เด็ก-

ยังไม่เรียบร้อย ในกรณีที่เด็กควรตัดสินใจเองได้พ่อแม่ก็ตัดสินใจแทน โดยถือว่าตนเองมีความ
 สามารถสูงกว่า ในการตัดสินใจแทนนั้นก็ไม่ได้ใส่ใจกับความต้องการของลูกเลย ปรากฏการณ์
 เช่นนี้ขยายวงกว้าง ไปถึงความสุขของผู้ปกครองประเทศ ที่ชอบจักร ระบบวีซีที พ่อ ราษฎร
 เป็นการก้าวกายอิสรภาพ เสรีภาพของประชาชนเกินไป สภาพการปกครองแบบนี้ เหล่าจวอ
 ไม่ต้องการอย่างยิ่ง

- ไม่ต่อสู้ยกกำลังและอาวุธ

น้ำตา

น้ำตาของ คนทุกข์ยากเพราะสงคราม
 ก็คือบทเพลงของคนทำสงคราม
 ทุกวันนั้นฉันถูกคนสร้าง บทละคร เหน็บขึ้นมา
 จิตใจของคนทำสงคราม เป็นอย่างไร
 ทำไมหมดความทุกข์ยากของคนอื่นได้
 ฉันนั่งอยู่อย่างนี้ เป็นธุระของ ฉันหรือ
 แล้วธุระโลกคืออะไร
 เมื่อฉากรับผ่านไป
 ความทุกข์ยากก็ตามมา
 แล้วมันก็ผ่านไป
 เขื่อนกั้นเมฆฝนทองฟ้าลอยผ่านไป
 เตาฉันก็ยัง เห็นคนนั้นเอาเหรียญกลาหาญ
 ประทับไว้กับคนสาคร
 พัง ๆ พังมี คนทุกข์ยากที่น้ำตาเขาเยือนพวกเขา
 ไม่เพียงเท่าเท่านั้นยัง เยือนที่หัวใจของพวกเขา

(จาก แซ่ทง, 2517)

ฉาก

คนที่เกิดมามีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้
 จะหมดสิ้นวันเวลาอันมีค่าแล้วหรือ
 ก่อนจะจากไปจงรีบทำอะไรด้วยความอยากให้เกิด
 จงฉากเพื่อประโยชน์ของคนทั้งสุกหลาย
 ให้ทำเป็นครั้งยิ่งใหญ่ ที่เคยทำมาแต่ครั้งเล็กเล็ก
 จะหมดสิ้นวันเวลาอันมีค่าแล้วหรือ
 บนพื้นโลกจะสิ้นสละเทือนกบการฉาก
 บทเพลงฉากเกมแผนดิน
 เลือดมันคงแฉกต่างกับทองคำดวงอาทิตย์ตกดิน
 (จาก แฉก, 2517)

บทประพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า จาก แฉก กลับมาสู่การสงครามอย่างยิ่ง
 การทอดทิ้งสงครามจึงออกมาในรูปของการขมขื่นทรมานมา

ค. แนวปฏิบัติของนักปกครอง

เหล่าจื้อ กล่าวถึงแนวปฏิบัติของนักปกครองไว้ว่า
 "บัณฑิตจักเป็นนักปกครอง พึงทำใจให้โปร่งโล่งมีอาหาร
 หอมหวานบริบูรณ์เฉพาะให้เต็ม แม้เจตน์จำนงเบาบางให้หายประสา
 มีเสรี กายแข็งแรงกล้าสน แต่ไม่ชวนชวายุสรู้อเหตุการณต่าง ๆ
 มีความไม่ทะเยอทะยานเป็นปกติวิสัย ทำเอาบรรดาคนมนุษย์ประเท
 เจ้าความคึกขบขบเกี่ยวกับประชาชน หมกหมุ่นในการดำเนินกิจ
 ความความคึกของเข หากจำเป็นจะต้องยุ่งเกี่ยวอะไรไซ้ ก็จง
 ดำเนินตามอุทิศกิจจะไม่ยุ่งเกี่ยวอะไรเลยนั้นแหละ ถึงหน้าทำไป"
 (จาก แฉก, 2514 : 222)

จากแนวปฏิบัติของนักปกครอง มีข้อปฏิบัติพ้องกันกับแนวทางการเมืองดังกล่าวมาแล้ว
 ทว่าการให้เสรีภาพแก่ประชาชน และไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวกับประชาชนมากเกินไป ทั้งนี้เพราะ
 เหล่าจระเข้มีความเห็นว่า การบริหารประเทศย่อมมาจากนโยบายของนักปกครองประเทศ ดังนั้น
 ข้อปฏิบัติดังกล่าวจึงเป็นการพ้องกันอย่างมีเหตุผล ผู้วิจัยจะไม่นำข้อปฏิบัติแนววิเคราะห์ตัวอีก
 และจะวิเคราะห์ข้อที่เหลือ คือการให้นักปกครองประเทศมีเจตน์จำนงเบาบาง ทิ้งเพียงอาหาร
 หักให้เล็กน้อย เหล่าจระเข้ไม่เห็นด้วยกับการแสวงหาอำนาจและความร่ำรวยของนักปกครอง
 ทานกล่าวไว้อย่างรุนแรงว่า จงดูความโสมมของนักปกครองรัฐเถิด ไรนาสาโพลอยีทรกรา
 ในยุ้งฉางก็ปราศจากชาวเปลือก แขนักปกครองกลับแต่งตัวโอ้อวด คาคกรมีอวดคักคากัน
 ฟูมเฟือย มีสมบัติเหลือแหล่ นักปกครองอย่างนี้ควรนับว่าเป็นหัวหน้าโจรมากกว่า
 (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 205) คำกล่าวเช่นนี้ปรากฏในวรรณกรรมของจาง แซ่ต้ง
 เชน

เอาไปเถิด

เอาไปเถิด

เอาเลือดแดงของประชาชนอย่างฉันไป

มันเพิ่มพูนพละกำลังฉันเป็นเส้นไหมแดง

ทอเป็นเส้นผ้ายาปราบจับตักแต่งทอผ้าอำนาจปาเถื่อน

ของพวกท่านใด

แต่ของร่ว้งนะ

คงรู้จักหลบฝนควย

ไม่งั้นมันจะกลายเป็นเลือดแดงอีก

จะอาบร่างกายของท่านเป็นเลือดแดงไปหมด

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

เหล่าจระเข้มีความเห็นว่า ความทุกข์ยากของประชาชนเกิดจากการเก็บภาษีของรัฐบาล
 ประชาชนต้องทวิโหยก็เพราะรัฐบาลเก็บภาษีมากเกินไป เป็นเหตุให้เกิดความอดอยากยิ่งขึ้น

ความยากลำบากในการปกครอง เกิดจากการที่รัฐบาลมายุ่งเกี่ยวกับชีวิตของประชาชนมากเกินไป
ประชาชนเห็นความตายเป็นเรื่องเล็กน้อย ก็เพราะนักปกครองมีความเป็นอยู่หรูหราฟุ่มเฟือย
เกินไป (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 205) แนวคิดเช่นนี้ปรากฏในวรรณกรรมของ
จาง เซนกัน ดังตัวอย่าง

ระบบทาสใหม่

ผู้ปกครองประเทศเก็บภาษีชาวของทุกอย่างที่คนจนซื้อ
เงินกองคลังของประเทศร่ำรวยอีกมากมาย
แล้วคนจนในประเทศเป็นสุนัขหรือ
เป็นทาสอย่างถึงขั้น
แล้วคนร่ำรวยละเป็นสุนัขถึงขั้น
หรือเป็นทาสอย่างจน

(จาง เซตัง, 2517)

ภาษีประชาชน

ใครบอกภาษีไม่เกี่ยวกับฉัน
ทำไมภาษีทำให้เสียผืนชาด
ใครบอกภาษีไม่เกี่ยวกับฉัน
ทำไมภาษีทำให้ฉันอดอยากไม่มีข้าวกิน
เพราะรากชาวแพง

(จาง เซตัง, 2517)

จะเห็นว่าแนวคิดทางการเมือง และแนวปฏิบัติของนักปกครองที่ปรากฏในผลงานของ
จางนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของเหลาจิว

สรุปแนวความคิดในการยึดเกาะเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

จาก แฉก มีแนวความคิดที่สอดคล้องกับเหลาจื๊อ ในข้อที่ว่า มนุษย์มีชีวิตที่เสื่อมลง ควรจะแก้ไขชีวิตมนุษย์ให้คืนสภาพวิสุทธิเช่นเดิม แนวความคิดที่เหลาจื๊อวางไว้ให้ปฏิบัติ ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมดังกล่าว ขอบุญนั้น ๆ ไ้มาจากธรรม 2 ประการคือ ธรรมของมนุษย์เอง เช่น ความเห็นใจกัน รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน สุจริตและจริงใจต่อกัน และ ธรรมของสรรพสิ่ง เช่น ความเื้อนแผ่ของน้ำ การคำนึงถึงส่วนรวมของดอกไม้ ฯลฯ เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ พร้อมกันนั้นก็ให้มนุษย์สำนึกตนเองเสมอว่า ตนเป็นเพียงกรรมส่วนหนึ่งของธรรมสรรพสิ่ง ควรจะดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมอื่นอย่างปกติสุข ไม่ก้าวภายในอิสรภาพของธรรมอื่น ซึ่งหมายถึงมนุษย์ยอมมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์ต่อสัตว์ ฯลฯ โดยอย่าสำคัญถือว่าตนเองเหนือกว่าธรรมอื่น ๆ

2.3 การปฏิบัติตนเพื่อเต๋า

ในปรัชญาเหลาจื๊อ อุดมคติเบื้องสูงสอนให้คนบรรลุเต๋า ซึ่งมีอยู่ในจิตของทุกคน และเป็นเอกภาพสิ่งสมบูรณ์แห่งจักรวาลทุกขย ส่วนมรรควิธีใดแก่การบำเพ็ญสมาธิ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 200) นอกจากการทำสมาธิแล้ว เหลาจื๊อยังชี้แนวการปฏิบัติ อย่างอื่นอีกว่า สิ่งห้าทำให้คนตาบอด เสียงห้าทำให้คนหูหนวก รสห้าทำให้คนปากจืด การขมาลาสาส์นทำให้จิตคนฟุ้งซ่าน สิ้นค้าหายากทำให้คนระวัง บัณฑิตยอมทำการเพื่อง มีใจเพื่อความเพิกเพี้ยนทางศา นั้นจึงทางไกลอารมณ์อันลอลวงภายนอก เต็มใจในสิ่งที่เป็นภายใน (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 197) สิ่งภายในหมายถึงเต๋าตนเอง

อุดมคติเช่นนี้ปรากฏในวรรณกรรมของ จาง แฉก ดังเช่นกัน ดังตัวอย่าง

ความสงบ

ความสงบของลูกมีไ้โดยอยู่ที่เครื่องดนตรี

แต่อยู่ในจิตใจของลูก

ใบหญ้าเขียวเขียวก็เป็นดนตรี

ใบไม้ดอกไม้เป็นศัตรู
ลูกแมลงสาบคายอยู่ตรงนั้น

(จาง แซ่ก้ง, 2515 : 45)

"ความสงบ" ในที่นี้หมายถึงสภาวะอันปราศจากอารมณ์ลวดลางจากภายนอก อันเกิดจากการรับรู้ของอายตนะทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ความสงบเช่นนี้มีอยู่จิตใจเท่านั้น เช่นเดียวกับเครื่องอยู่ในจิตใจของทุกคน "ลูกแมลงสาบคาย" ในที่นี้หมายถึงการปฏิบัติเพื่บรรเทา เช่นเกี่ยวกับการทำสมาธิ เพราะการทำสมาธิหมายถึงการทำใจให้สงบ (อัญญา สัทสดี, 2518 : 116)

มดแมลง

ถ้าลูกเอาความสงบไปให้คนอื่น

แล้วลูกจะไปอยู่ที่ไหน

กลางวันจะอยู่ใต้อะไรหรือ

พินิจจะสงบใต้อะไรหรือ

ลูกคงเกิน เกิน ไปไหน

ใครรู้ รานชายของเล่นจะมีของเล่น

ที่สงบมีไหม กินแทนแพะ เหตุผลจะมีมดแมลงไหม

โลกแห่งสัจจะของทุกวันนี้

จะมีมดแมลงไหม

ประเทศใดจะมีมดแมลง

ลูกอยากอยู่ไหน ในนอกจาก

โลกของลูกเท่านั้นที่มีมดแมลง

ฉะนั้นลูกจึง ไม่ยอมขายมดแมลงของตน

(จาง แซ่ก้ง, 2515 : 99)

บทประพันธ์นั้นกล่าวถึงว่า เคาได้อยู่ที่วเราเท่านั้น แนวทางที่วางแนบนานอกจากทำใจให้สงบแล้ว ยังให้ชวนให้นะยมชีวิตกาย ๆ ไม่ติดข้องในวัตถุ ถึงได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการยึดเคาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้พ้นจากอารมณ์เลอลงจากภายนอก ถึงที่เหลาจวอชี้แจงไว้

ข้อนำสังเกตุบางประการเกี่ยวกับเคา

เมื่อผู้วิจัยศึกษาลัทธิเคา พบว่าคำสอนในลัทธิเคามีส่วนใกล้เคียงกับคำสอนในพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือผลที่ได้ก็ตาม ถึงผู้วิจัยจะได้ศึกษาและเปรียบเทียบในหัวข้อต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของผลที่ปฏิบัติได้
2. แนวทางปฏิบัติ

1. ธรรมชาติของผลที่ปฏิบัติ

ในลัทธิเคาผลที่ปฏิบัติได้เรียกว่าเคา มีธรรมชาติดังนี้

1.1 เป็นความว่างเปล่า

"ถึงสู่ทว่างเปล่า สงบนิ่งสนิท" (จาง แท้ง, 2516 : 88)

1.2 เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ตลอดกาล

"เคาเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นอมตะภาวะ ไม่มีเบื้องต้น ท่างกลาง และที่สุด" (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 186)

1.3 เป็นสิ่งที่สมบูรณ์แล้ว แต่ผู้ที่จะพบต้องปฏิบัติตามแนวทางไว้

"ธรรมนั้นอยู่ในจิตใจของเรามานานแสนนาน แล้วจะอยู่อีกชั่ววันครซึ่งเพียงเตเราจะระลึกถึง เราก็นับรลถึงธรรมนั้นแล้ว แต่ปัจจุบันคนอย่างพวกเราก็มคนลืมว่าลถึง จึงห่างไกลจากธรรมภาวะนั้นก็ควยส่งภายนอกของพวงกายอวัยวะของเรามากเกินไป เราแบกหนักจนไม่มีโอกาสรำลถึง ธรรมที่มอยู่ในหัวใจของเรา เรากวระทิ้ง—

สิ่งข้างนอกที่เราต้องแบกหนัก สิ่งอุปโลกน์ให้เราแบกหนัก ให้หมดจด
บริสุทธิ์ ทัศนสภาพเดิม ซึ่งบริสุทธิ์ผุดผ่อง" (จาก เขมตัง, 2516 : 36)

1.4 เป็นสิ่งบริสุทธิ์

"เราควรละทิ้งสิ่งข้างนอกที่เราต้องแบกหนัก สิ่งอุปโลกน์ที่เราแบกหนักให้หมด
จดบริสุทธิ์ ทัศนสภาพเดิมซึ่งบริสุทธิ์ผุดผ่อง" (จาก เขมตัง, 2516 : 36)

"สงบ ชนะรณ วิสุทธิ เพื่อโลกเพียงแท้" (จาก เขมตัง, 2516 : 22)

1.5 เป็นสิ่งพองไม่เห่น

"เตาเป็นสิ่งที่ว่างเปล่า แต่เมื่อไขมันเข้ามาดูเหมือนจะไขมันไม่รู้จัก
หมดสิ้น" (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2514 : 189)

ในพุทธศาสนาลัทธิโกเรียกว่านิพพานมีธรรมชาติดังนี้

1.1 เป็นความว่างเปล่า

"มหาสมุทร เป็นของบริสุทธิ์ว่างเปล่าปราศจากซากศพทั้งปวง เหมือนกับนิพพาน
อันว่างเปล่าจากกิเลสทั้งปวง" (พร สมหาวิธานวัตร, 2509 : 381)

1.2 เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ตลอดกาล

"นิพพาน ไม่เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน" (พร สมหาวิธานวัตร, 2509 : 383)

"ยาพิษพิษงูไม่ตาย เหมือนกับนิพพาน อันเป็นของไม่ตาย" (พร สมหาวิธานวัตร,
2509 : 380)

1.3 เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว แต่ผู้ที่จะพบต้องปฏิบัติตามแนวทางไว้

"นิพพานธาตุนี้มีอยู่ ผู้ปฏิบัติชอบก็สำเร็จนิพพานนั้น" (พร สมหาวิธานวัตร,
2509 : 383)

1.4 เป็นสิ่งบริสุทธิ์

"มหาสมุทรยอมเจือปนไปด้วยดอกไม้ คือลูกคลื่นหาปริมาณมิได้ เหมือนกับนิพพาน
อันเต็มไปด้วยดอกไม้ คือวิชาวิมุตติ อันบริสุทธิ์หาประมาณมิได้"

(พร สมหาวิธานวัตร, 2509 : 382)

1.5 เป็นสิ่งที่ยองไม่เห็น

"ทั้งแห่งนิพพานไม่มี แต่มีนิพพานะ" (พระมหาวิราญวัตร, 2509 : 367)

2. แนวทางปฏิบัติ

เพื่อเป็นการให้บรรลุถึงธรรมชั้นสูงสุด ลัทธิเต๋าแนะแนวทางปฏิบัติดังนี้

"เมื่อมีโอกาสรู้เห็นธรรมชาติของโลกสร้างสรรคจากธรรม สภาพของโลกก็ทำให้เราเห็นการเกิด แก่ เจ็บ และตาย ความวิญญูสงสาร สภาพที่เต็มไปด้วยชีวิตเกิดกับ" (จาง แซ่ก้ง, 2516 : 23)

ผู้เห็นธรรมค่าเงินเช่นนี้คือผู้รู้จักเต๋า

ในทางศาสนาพุทธจะบรรลุธรรมสูงสุดคือนิพพานนั้นต้อง เป็นผู้

"ปฏิบัติชอบนั้น ย่อมเห็นความเป็นไปของสังขารทั้งหลาย ผู้เห็นความเป็นไปของสังขารทั้งหลาย ย่อมเห็น ชาติ ชรา มรณะในสังขาร ก็กระทำให้แจ้งในนิพพาน" (พระมหาวิราญวัตร, 2519 : 367)

ด้วยผลของการศึกษาและเปรียบเทียบเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงคิดว่า นิพพาน และเต๋า คือธรรมชั้นสูงที่เรียกว่าอมตธรรมเช่นเดียวกัน

สรุปการพิจารณาเนื้อหาในแนวปรัชญาเหลาจื๋อ

วรรณกรรมของ จาง แซ่ก้ง เมื่อนำมาพิจารณาในแนวปรัชญาเหลาจื๋อ พบว่า เนื้อหาวรรณกรรมที่ปรากฏนั้นได้กล่าวถึง "เต๋า" ในความหมาย 3 ประเภท คือ

เต๋า คือธรรม อันหมายถึงสรรพสิ่งและการดำเนินของสรรพสิ่งจนการเกิด กับ

ธรรมชั้นนี้เรียกว่า โลกียค่าเงิน

เต๋า คือธรรม อันหมายถึงสภาพการดำเนินที่แฝงอยู่ในสรรพสิ่ง ได้แก่การเกิด กับ

เป็นต้น ธรรมชั้นนี้เรียกว่าธรรมค่าเงิน

เต๋า คือธรรม อันหมายถึง สภาพของความว่างเปล่า ปราศจากอารมณ์อันล่อลวง

จากการรับรู้ของอายตนะทั้ง 6 ธรรมชั้นนี้เรียกว่า อมตธรรม

ความหมายของเท่าทั้ง 3 ประเภทใดก่อให้เกิดการดำเนินชีวิตโดยยึดเท่าเป็น
แนวปฏิบัติ และการปฏิบัติเพื่อเท่าทั้งโลกแล้ว

3. วิเคราะห์เนื้อหาในแนวสังคมิวิทยา

ในการพิจารณาเนื้อหาในแนวสังคมิวิทยาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์หัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายของคำว่า สังคมิวิทยาและสังคมิ
2. บทบาทที่คนในสังคมิพึงปฏิบัติตามสถานการณ์
3. ปัญหาสังคมิ

1. ความหมายของคำว่าสังคมิวิทยาและสังคมิ

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้ความหมายของคำว่า สังคมิวิทยาไว้ดังนี้

"สังคมิวิทยาเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมิ ธรรมสัมพันธ์
เหล่านั้นไม่ว่าในรูปใดหรือเพื่อวัตถุประสงค์ใด มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์
ในการดำรงอยู่ต่อไปของสังคมิ สังคมิวิทยาเชื่อว่าความสัมพันธ์เหล่านั้น
ประกอบกันเป็นโครงสร้างของสังคมิที่มีอิทธิพลอย่างมากที่สุด เทียบพฤติกรรม
ของมนุษย์ จากความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อกันทำให้เขาได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ
และพัฒนาบุคลิกนิสัยใจคอ ความคิดเห็นและแบบของการดำเนินชีวิตทั้ง
ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับกรอบที่เขากำลังมี" (สุพัตรา สุภาพ, 2519 : 8 - 9)

ส่วนคำว่าสังคมนั้น ประสาท หลักศิลา ให้ความหมายไว้ว่า สังคมิหมายถึง
ระบบอย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ทำการดำรงอยู่ร่วมกัน สมาชิกเหล่านั้นมีการ
การตอบสนองกันในทางสังคมิ ซึ่งเรียกว่า "การกระทำต่อกันทางสังคมิ" (ประสาท หลักศิลา,
2514 : 7)

สังคมิจะอยู่ใต้ออกมามีการจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน เพราะมนุษย์แต่ละคนมีความ
ต้องการไม่เหมือนกัน จึงจำต้องมีการควบคุมให้ความต้องการหรือแบบแผนของการปฏิบัติให้อยู่
ในระเบียบ เพราะมนุษย์ต้องอยู่รวมกันอยู่ (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง, 2516 : 3)

สุพัตรา สุภาพ ไก่กล่าวถึงการจัดระเบียบของสังคมไว้ดังนี้

เมื่อจะพิจารณาการจัดระเบียบของสังคมใดสังคมหนึ่ง จึงเป็นเรื่องของการค้นหา และวิเคราะห์ความเข้าใจร่วมกันในสิ่งต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า บรรทัดฐานและการศึกษา แบบอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เป็นเรื่องของสถานภาพและบทบาท บรรทัดฐานจึงกล่าวเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในทุกสังคมมนุษย์ เป็นกฎข้อบังคับหรือมาตรฐานในการ ปฏิบัติตัว พฤติกรรมที่ทุกคนควรจะทำเช่นนั้น สังคมจะเป็นระเบียบได้ เพราะ บุคคลปฏิบัติตามบรรทัดฐาน

พฤติกรรมที่กำหนดคียบบรรทัดฐานนั้นแตกต่างกันไปตามสถานภาพ ซึ่งหมายถึง ตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ของบุคคลมีอยู่ เกี่ยวข้องกับ บุคคลอื่น และสังคมส่วนรวม ในแต่ละสังคมจึงประกอบไปด้วยสถานภาพต่าง ๆ เช่น สถานภาพพ่อ สถานภาพแม่ สถานภาพอาจารย์ สถานภาพแม่ค้า สถานภาพครู ฯลฯ ทุกคนเกี่ยวข้องกับหลายสถานภาพก็ได้ เช่น เมื่ออยู่บนอาจมีสถานภาพแม่ แต่เมื่อ ไปทำงานอาจมีสถานภาพอาจารย์อีกสถานภาพหนึ่งก็ได้ สถานภาพทั้งหลายเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทอย่างยิ่ง เพราะบทบาทนั้นเป็นการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ ตัวอย่างเช่น คนที่มีสถานภาพแม่ก็ย่อมมีบทบาทตามสถานภาพแม่ เป็นต้น

(สุพัตรา สุภาพ, 2519 : 14 - 29)

2. บทบาทที่คนในสังคมพึงปฏิบัติตามสถานภาพ

จาง เสตัง ไก่กล่าวถึงบทบาทที่บุคคลพึงปฏิบัติตามสภาพของตนไว้ในวรรณกรรมของเขา ดังนี้

1. บทบาทของ แม่

จาก ไกล่ลาวถึงบทบาทแม่พบปฏิบทดังนี้

1.1 บทบาททางกายภาพ บทบาทชนิดนี้สังเกตเห็นได้เพราะเป็นการให้ความอุปการะเลี้ยงดูเพื่อให้บุตรของตนมีชีวิตรอดสืบต่อไป จาก ไกล่ลาวถึงบทบาทประเภทนี้ในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1.1.1 ใ้การปกป้องระวังภัย

แม่

แม่จะเฝ้าอยู่ในช่วงหนึ่ง ของกาลเวลา

ช่วงที่ถูกไปเล่นไกลไกล

แล้วหัวใจของแม่จะกระซิบข้างหู

แม่คิดถึงลูกที่ไปเล่นไกล แม่เป็นห่วง

แม่เป็นห่วงทาง เค้นจะเป็นคลื่นทะเล

แม่เป็นห่วงคนหมู่ว่าจะกลายเป็นงู

แม่ระวังภัยตามหา

ลูกเรือลำเล็กของแม่

พวงพ่อนนอยของแม่

(จาก แม่คง, 2515 : 5)

1.1.2 ใ้การเลี้ยงดู

- ใ้อาหาร

แม่ทำขนม

เมื่อแม่ทำขนม แม่ระวังรสขมของแม่

แม่อยากใ้ลูกอร่อย

เมื่อแม่แปลขมแทนใ้เป็นหัวใจของแม่ขมแทนกันบว้างใหญ่

เมื่อความรักของแม่เป็นชนม แม่จะให้ชนมลูก
เมื่อชนมนั้นเป็นของหวานละมุนละไม
และทำหยาความปราโมทย์ในความรักของแม่

ลูกจะกินอรอย

เมื่อลูกจะกินอรอย ลูกมองลงไปในชนมนั้น

ลูกจะพบ แม่ในความสุขของลูก

(จาง แซ่ทัง, 2515 : 8)

ชนม

เมื่อลูกอยากกินชนม แม่ก็ให้ลูกกิน

เมื่อลูกมีชนม ลูกอยากกินกิน

ลูกไม่อยากกิน ก็เก็บ

(จาง แซ่ทัง, 2515 : 23)

ชีวิต

ชาวขาวของลูกเพิ่มหยาความเมตตาปราณีของพ่อแม่

ลูกจึงมีอาหารกินอยู่ทุกเมื่อทุกวัน

(จาง แซ่ทัง, 2515 : 37)

ลูกชมแม่

เมื่อลูกชมแม่ แม่ของแม่ก็เพิ่มรางวัลลูก

รางวัลของวันนี้ เพิ่มไปคายน้ำแม่

ความรู้สึกของวันนี้ จึงเพิ่มไปคยเรือ่ของลูกกับแม่

(จาง แซ่ทัง, 2515 : 43)

— คุณเลิกราด้วยความสะอาด

แม่

เมื่อวันนั้นกำลังทำความสะอาดในโถงกายลูก

ลูกเต็มไปด้วยความมึนงงและงงวม

แม่ปรนนิบัติและบำรุงลูก

ความรักของแม่ซึมซาบไปในตัวลูก

(จาง เซ่ตัง, 2515 : 41)

ยามเวลา

ยามเวลาที่แม่จะไ้พักผ่อน

คือยามที่ลูกนอนหลับ

เวลาทั้งหมดของแม่อยู่กับผิวพรรณลูก

อยู่กับอวัยวะส่วนอื่น ๆ ของลูก

อยู่กับความเป็นคนของลูก

(จาง เซ่ตัง, 2515 : 9)

— ชับกลฉมิให้ลูกนอน

เพลงชับกลฉมิ

เพลงชับกลฉมิ แม่กลฉมิลูก

ลูกจำไ้ เพลงนั้นยังนิเอยบนคางคา

ขับไล่ความตนิให้จากไป แลวน่านอนหลับมาไ้ลูก ...

(จาง เซ่ตัง, 2515 : 80)

แม่

เมื่อแม่ป้องกันการนอนหลับของคุณ มิใช่
แผนกนี้ เพื่อลูกทุกคน ...

(จาง แซ่กึ่ง, 2515 : 13)

- ปลอบประโลมเมื่อลูกร้องไห้

แม่

เมื่อความไม่สบายของคุณ หายไปนาน
เสียงเด็กทารก ร้องไห้ ข้างที่ไหนจะยอมได้
มีแม่เท่านั้น เธอจะอุ้มในหลุมของคุณ หุหุหุ
กลางคืนเสียงร้องไห้ของเด็กทารก
เพราะความอบอุ่นของแม่

(จาง แซ่กึ่ง, 2515 : 48)

แม่

เปลี่ยนลูก ร้องไห้
คุณแม่ไก่อ
ไก่อหัดความเศร้าโศกให้ทางไป
เปลี่ยนลูก ร้องไห้/คุณแม่ไก่อ
ไก่อให้ความเติบโตมาเร็วเร็ว

(จาง แซ่กึ่ง, 2515 : 81)

- พยายามเมื่อลูกป่วย

ความเจ็บไข้

แน่นอนเป็นห่วง กำลังอุ้มไข้เจ็บของคุณ
ไปโยนลงกลองให้มันไหลไปตามน้ำ

ในทรวงตาของแม่มีภาพพจน์เช่นนั้น
 ในจิตใจของแม่มีภาพพจน์อย่างนั้น
 ความเจ็บใจ ความเจ็บใจ
 แม่กำลังจะถอยออกจากลูก
 แม่จะหันไปโยนทิ้งน้ำ

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 17)

จากบทบาทกึ่งกลาว แสดงให้เห็นว่า แม่มีโครงการหาบหาหนี้ ๆ ตามหน้าที่เท่านั้น
 แต่กระทำด้วยจิตใจและความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความรักและความห่วงใย

1.2 ใ้หาการอบรมสั่งสอนและการปลูกฝังนิสัยที่ดี

ลูกแม่

การงานของลูกดาอยากทำให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์
 ทองทำอย่างแสง แดกทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์บนพื้นดิน
 กว้างใหญ่ไพศาล
 ทองทำอย่างน้ำมีคุณธรรมแก่สรรพสิ่งบนพื้นโลก
 กว้างใหญ่ไพศาล

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 10)

บ้านแม่

ความงัวเงียและความมีระเบียบรวมอยู่
 ในตัวแม่
 แม่จะนำเด็กตัวลูกเสมอ
 เราจะพบว่าที่บ้านสะอาดมีระเบียบเสมอ
 ลูกจะนอนที่ไหนก็งัวเงีย
 เหมือนเข้าห้องนอนและสะอาด กว้างขวางนอนห่างกัน

แล้ววงเคียนคอยเฝ้าดู ในคำกินอย่างนี้

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 17)

จากตัวอย่างจะพบว่าแม่ให้การอบรมสั่งสอนโดยใช้คำพ้องบรมชั้เนว่าสิ่งใดควรปฏิบัติ และแม่ปฏิบัติเป็นตัวอย่าง เพื่อลูกจะได้เห็นและจำแนบอย่างที่ดี เป็นการปลูกฝังนิสัยให้ลูก อย่างหนึ่ง

2. บทบาทของ พ่อ

จาง ให้ความสำคัญระหว่างพ่อกับลูกน้อยมาก พ่อสามารถทำให้ลูกร้องไห้ได้ในขณะที่แม่ไม่เคยทำเช่นนั้นเลย การทุบเท้าวังกายกำลังใจของพ่อเพื่อลูก จะทำให้ไม่พบในวรรณกรรมของเขา ถึงตัวอย่าง

เคียน

เด็กคนนั้น

ขอสวาท คุณพ่อชอชเม

คุณพ่อก

ไวหรงนคอยขอให้ แล้วจะขอให้ใหม่มาก

เด็กคนนั้นว่า

ไม่เอามาก

จะเอาเคียน เอาน้อยนอยก็ได้

จะกินเคียน กินน้อยนอยก็ได้

คุณพ่อกว่าประเียวคอยเอา

เด็กคนนั้นว่า

ไม่เอา

จะเอาเคียน

คุณพ่อกว่าทวนไม่วาง

เด็กคนนั้นร้องไห้โฮ

(จาง แซ่ต้ง, 2512)

3. บทบาทของผู้ปกครองประเทศ

ในทัศนะคติของเจ้า ผู้ปกครองประเทศในยุคปัจจุบัน ไม่ใช่คนดีมีวิสุทธิ เขากล่าว
 เน้นว่า ผู้ปกครองประเทศมุ่งเน้นจะทำสิ่งต่อไปนี้

3.1 ท้าทายสังคม ทั้งตัวอย่าง

ภาพพจน์วันนั้น

จิตใจของลูกมิไคอยู่ที่ประโยชน์ของประเทศ

จิตใจของลูกอยู่ที่ท้าทายประเทศ

จิตใจของลูกมิไคอยู่ที่ประโยชน์ของผู้อื่น

จิตใจของลูกอยู่ที่คัดโกงคนอื่น

จิตใจของลูกมิไคอยู่ที่รวมกันเป็นสุข

จิตใจของลูกอยู่ที่เป็นผู้ชนะคนเดียว

จิตใจของลูกมิไคอยู่ที่สังคมทั้งมวล

จิตใจของลูกมิไคอยู่ที่ความสุขของคนอื่น

จิตใจของลูกอยู่ที่ความสุขคนเดียว ...

(จาก แซตง, 2515 : 122)

3.2 บัญชาการรบ

จิตใจของลูก

จิตใจของลูกมิไคอยู่ที่ จิตใจของลูกอยู่ที่สนามรบ จิตใจของลูก
 อยู่ที่ความกลัวของเสียงระเบิด จิตใจของลูกอยู่ที่ความเร็วของเสียงปืน
 จิตใจของลูกอยู่ที่การฆาตนาโฆฆ จิตใจของลูกอยู่ที่ศพเน่าเหม็น
 กองนั้น

มาทันเด็ก มาทัน ทันคือที่แสดง เกียรติภูมิของแต่ละประเทศ

ไม่ว่าทันจะอันตรายถึงตายเพียงไร เช่นหากันควยวิธีการอย่างไร

ทหารตำรวจเอ๋ย

ทหารตำรวจเอ๋ย ทานเก่งจริงหรือ

ลองช่วยเอาคนลักขโมย

ไว้ในกรงบอกป็นนั้

กเปลา

ทานกลับยิงตายเสียหมด

ทำให้ชีวิตกลับคืนมาชี ...

(จาง เซกซัง, 2517)

นอกจากนั้นแล้วตำรวจยังมีบทบาทพิเศษออกไปอีก คือ ไล่จับพ่อค้า แม่ค้าหาบเร่
ซึ่งต้องทนรันทดเลียงชีพเพื่อให้ชีวิตรอดไปวันหนึ่ง ๆ ถึงตัวอเบา

แม่ค้าหาบเร่

แม่ค้าหาบเร่ขายของ หาบกระจุจาวจากบ้าน

มีทุนน้อยหรือของมาขาย บางแพ่งไม่มีคนซื้อ

ลูกคนหนึ่งจูง ลูกคนหนึ่งตาม หวังขายไ้สั้ต่างค

จะไ้ซื้ออาหารไ้ลูกกิน พ่อแม่คนซอ่ทั้งขาย

คุณตำรวจไล่จับ แย่งเอากระจุจาวและสินค้าเล็กน้อยไป

จับทั้งแม่ค้าลูกลูกต้องตามไปเสียค่าบริการที่โรงพัก

ค่าบริการคือเงินทุนที่เหลือเล็กน้อย

พรุ่งนี้ไม่มีทุนขาย เย็นนี้ไม่มีข้าวกิน

ลูกลูกไม่มีที่เรียนก็ไม่ว่า

เต่ลูกลูกไม่มีข้าวกิน แม่พ่ไม่ไ้

(จาง เซกซัง, 2517)

ตลาดค้าขาย

นายสามโมงที่ตลาดค้าขาย
 แม่ค้า พ่อค้า ลูกค้า กำลังซื้อขายกัน
 เหยี่ยงเงิน เหยี่ยงทอง ธนบัตร วัง
 เขากะเป๋น วังออกกะเป๋น สุนัข ร่าเริง
 ฉัพลมี่เสียงตะโกน คำรวจมา
 ยามนั้น พ่อค้า แม่ค้า เด็กเล็กแก่งกัใจ
 ทางยกชูกร จากสินค้าขึ้นเรืงร่าห์คำรวจ
 ตอนนายสามโมงเย็นวันนั้น ตลาดค้าขาย
 กวอาทิตย์ฉากแสง แดคสว่างคู่ละครฉากนี้ไค้คเจน...
 (จาง แซ่ต้ง, 2507)

5. บทบาทของแม่ค้า

จางเห็นใจในความทุกข์ยากของแม่ค้า ที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับภาวะเศรษฐกิจ เพื่อให้ชีวิต
 รอดคยการหาบของขาย งานของเขาไค้กล่าวถึงความยากแดนของชนระดับนี้ เพื่อเป็นการ
 ช้ชวนให้สังคมเห็นใจและรวมกันแก้ไข จางกล่าวถึงบทบาทของแม่ค้าไว้ดังนี้

หาบของขาย

แม่ค้าแกแก

ทุกวันนี้คอกไม่รู้จักอับอาย
 คนจึงไม่รู้จักอับอาย
 แม่ค้าแกแกหาบขาย "ส่งสาร"

ในกรจากนี้ "ความเจ็บปวด" ขาย
 มีแต่สินค้าที่แกชรา
 หาบกัหน้ากว้างขายก็ไค้...

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

ฅนยายหาวของชาย
 เสาหาวของชายถึง เย็น
 ฅนยายชายของชายชีวิต
 ตั้งชายที่ไหนดไหนดจับทน
 ใครจะรู้จักทุกของยาย
 ทุนยายชายไปก็หมดไป
 ใครจะรู้ทุกของยาย
 ของยายชายไป ก็ออกไป

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

หน้ตำรวจที่ไฉจับ

ตลาดคากาย

บายสามโมงที่ตลาดคากาย
 แมคก้า พอคก้า ลูกคาก้ากำลังชื้อช่ายกัน
 เหยียญเงิน เหยียญทอง ฆนัตร วัง
 เขากกระเป๋าน วังออกกระเป๋านัน สุนกร้าเว็ง
 ฉับพลันมีเสียงตะโกนตำรวจมา
 ทางยกชูกระจาดสินค้ำขึ้นเว็งว่าหน้ตำรวจ ...

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

6. บทบาทของชาวนา

ชาวนาในความคิดของจาง หมายถึงคนที่ทำนาแต่ไม่มีชาวกิน คำเปรียบที่ว่า
 "ชาวนาคือกระดูกสันหลังของชาติ" น่าจะไม่เหมาะกับชาวนาที่เขากล่าวถึง แต่ถ้ายะเปรียบ
 ว่า "ชาวนาคือกองกระดูกหัก ๆ ของชาติ" น่าจะเหมาะสมกว่า จางไคกล่าวถึงบทบาทของ
 ชาวนาไว้อย่างนี้

ทำน้ำให้เจาของทีน

นาของนายทุนไม้โซของจาวนา

ทองนาไม้รวง ชาวชูรวงงอกงาม

แต่มันไม้โซของเรา

พวกเรานั้นแต่คนงาน

เมื่อหนานาเก็บเกี่ยวแล้ว

จะหาเงินซื้อกางเกงสักตัวยังไม่มี

"ลุงจึงมาขอกางเกงจากลุงสักตัว

ก็ควาส่งสารคนแก่แกอย่างลุงเถิด"

(จาง แฉก, 2517)

อพยพเข้าเมืองกรุง

ชาวนายากจน

เสียงคนออกอยากมาจากทางไกล

เสียงออกอยากมาจากทองคำไม้รวงข้าวสำหรับคนจน

เสียงออกอยากไกลมาจากทองคำของคณายากจน

ทองคำที่ฉาคนำใจของคนทำนารั่วรวยและพวกนายทุนชั่วร้าย

เสียงคนออกอยากอพยพเข้ามาในกรุง

ในกรุงจึงสนใจคนยากจน

แปลกประหลาดประเทศชาวนายากจน

ชีวิตที่ยากจนที่อยู่ในทองคำจึงเห็นเขากรุง...

ชาวนายากจนมาขายกันเป็นหมู่

เพื่อนำความาบรรจกระป๋อง

เพื่อความเจริญของอุตสาหกรรมของประเทศ

(จาง แฉก, 2517)

7. บทบาทของกรรมกร

จากกล่าวถึงบทบาทของกรรมกรในประเด็นที่ว่า ทำงานในนายทุน แต่ผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มกับแรงงานที่เสียไป ดังตัวอย่าง

ระบบทาสใหม่

กรรมกรทำงานในนายทุน
นายทุนเอาสุทธผลประโยชน์
ของกรรมกรไปเป็นจำนวนมาก
แรงงานของกรรมกร
หยากเหวของกรรมกร ...

(จาก แซคส์, 2517)

8. บทบาทของนายทุน

ในสายตาของจาก นายทุนคือผู้ซื้อและเลือกและเนื้อหาของกรรมกร เห็นได้จากการจ่ายค่าแรง ชำนาญ กรรมกร ได้เงินไม่คุ้มกับแรงงานที่พวกเขาเสียไป นายทุนจึงเปรียบเสมือนผู้กินหยากเหวของแรงงานของชนชั้นกรรมาชีพ ดังตัวอย่าง

ระบบทาสใหม่

กรรมกรทำงานในนายทุน
นายทุนเอาสุทธผลประโยชน์
ของกรรมกรไปเป็นจำนวนมาก
แรงงานของกรรมกร
หยากเหวของกรรมกร ...

(จาก แซคส์, 2517)

ชาวนายากจน

... เสียงอคววกไถลมาจากท้องนาของคนยากจน
ท้องนาที่ขาค้ำใจของคนทำนาร่ำรวยและพวกนายทุนซึ่งรวย ...
-(จาง เซกซิง, 2517)

ในบรรดาบทบาทที่คนในสังคมพึงปฏิบัติ ดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าจางไห่เม่ไถ่กระทำบทบาทสมบูรณ์ที่สุด ทั้งการภายในบ้าน การดูแลเอาใจใส่เลี้ยงดูลูกและการอบรมลูก ซึ่งเป็นสมาชิกใหม่ของสังคม ในห้วงระเบียบของสังคม บ่งชี้ว่าตามความคิดของจาง ไ่เม่มีความสำคัญที่สุดที่จะให้การอบรมเบี่ยงตนแก่ลูก แนวคิดนี้ตรงกับที่ สุพัตรา สุภาพ กล่าวไว้ว่า การอบรมเบี่ยงตน โดยพ่อแม่เป็นการอบรมที่สำคัญที่สุด (สุพัตรา สุภาพ, 2519 : 71) สถานภาพที่ผู้ปกครองในการกระทำบทบาท ควรแก้ไขใดแก่ สถานภาพปกครองประเทศ, ตำรวจ ทหาร และนายทุน เพราะการกระทำบทบาทของสถานภาพดังกล่าวไปลงละเมิดในสิทธิและยังผลร้ายไปยังสถานภาพอื่น เช่น

การบัญชาการรบ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวของผู้ปกครองประเทศ ยอมรับความทุกข์ยาก ความอดอยากความเคียดแค้น มาสู่ประชาชน

การประหัตประหาร เพื่อบริการของทหารและตำรวจ ยอมรับความเศร้าโศกมาสู่เพื่อนมนุษย์ และการไล่จับแกะของตำรวจ ยอมรับความทุกข์ยากมาสู่แม่ทัพเอก

การเอารัดเอาเปรียบคนแรงงานของนายทุน ยอมรับให้เกิดความไม่เป็นธรรมยังความเคียดแค้นและความทุกข์ยากมาสู่ชนชั้นกรรมาชีพ การชักแย้งระหว่างชนชั้นในแต่ละสถานภาพเช่นนี้ ก่อให้เกิดความไม่ปกติสุขในสังคม เพื่อให้ความขัดแย้งดังกล่าวหมดไป เพื่อบริการจะไต่ต่อยรวมกันอย่างปกติสุข จางไ่เม่เซกซิงแก้ไขไว้ดังนี้

สร้างสรรค์

พื้นที่ที่ไม่มีกั้นกั้นคน มีเศรษฐกิจการเมือง

สังคมเป็นของทุกคน การศึกษา

เกษตร อุตสาหกรรม ทุกสถาบันเป็นของทุกคน

ทุกคนอยู่รวมกันควยเจตนาเดียวกัน คือสร้างสรรค์

อยู่สุข

มีคนมีผลการค้าขาย คนทำงาน

มีทรัพยากร มีโรงงานผลิต เครื่องอุปโภคบริโภค

หมุนเวียนแจกจ่ายเป็นประโยชน์แก่ทุกคน

ทุกคนไม่ต้องเดือดร้อนอยู่สุขสบาย

มีกิน

มีคนมีคนทำงานมีคนกิน คนทำงานไม่ได้

มีคนแบ่งให้กิน เด็กมีคนกิน คนแก่ชรามีคนกิน

มีคนกว้างใหญ่ มีทรัพยากร เป็นของทุกคน

ดอกไม้ดอกกองงามผลิตผลลงงาม ...

(จาก แซ่ต้ง, 2517)

ควยความหวังดังกล่าว จางจึงได้เสนอแนวคิดให้ทุก ๆ คนได้หันหน้าเข้ารวมมือกัน
ในอันที่จะปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมให้มากที่สุด ดังตัวอย่าง

นั่งพักผ่อนเด็ก

นั่งพักผ่อนเด็ก นั่งพักผ่อนเด็ก

ละทิ้งสิ่งแบกหนักและวุ่นวาย

ปลดทิ้งความเหนื่อยยากออกจากกาย

นั่งพักผ่อนเด็ก นั่งพักผ่อนเด็ก

ละทิ้งสิ่งหลงใหลของคน

ปลดทิ้งความหลงใหลออกจากร่างกาย

นั่งพักผ่อนเด็ก นั่งพักผ่อนเด็ก

มานั่งพักผ่อนกับคุณพ่อ คุณแม่

เพื่อให้คุณพ่อคุณแม่ทั้งสองสุขใจ

นั่งพักผ่อนเถิด นั่งพักผ่อนเถิด

ละทิ้งปากและใจ ความคิดที่ไม่มีประโยชน์

ความสำเร็จและความนิคหวังที่เป็นภาพลวงตา

(จาง เซ่ตัง, 2512 : 26)

ชายอาวุธทำสงคราม

เสี่ยงถูกลูกปืนก็เป๋มีคเป็นปืน

ลูกอย่าไปเอามันมาเล่นเลย ไปหาของเล่นอันดีกว่า

เสี่ยงถูกลูกปืนของคนชายอาวุธทำสงครามหาคน

มันเป็นความอัปยศของคนทุกคนนั่นน่ะยังกำ

(จาง เซ่ตัง, 2512 : 26)

คนมีชีวิตอยู่อย่างงายงายเถิด

คนมีชีวิตอยู่อย่างงายงายเถิด มีชีวิตอยู่อย่างงายงายเถิด

คนมีชีวิตอยู่กับคนอื่นควยกัน ก็หวังดีต่อกัน

พัวพันต่อกัน

คนมีชีวิตอยู่อย่างงายงายเถิด มีชีวิตอยู่อย่างงายงายเถิด

เมื่อคนอันสบาย ส่วนรวมสบาย ทุกคนก็สบาย

คนอรอยควยอาหาร คนงควมควยการ แต่งกาย

คนสงบสบายควยการอยู่อย่างงายงาย

สนุกสุขใจควยการมีชีวิตอยู่อย่างธรรมดา

(จาง เซ่ตัง, 2517)

น้ำ

เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้คนไม่เบียดเบียน
 เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้ดอกไม้งาม
 เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้เมฆฟุ้งงาม
 เมื่อน้ำ ทำให้ขุนเขาคนภูเขาเขียวชอุ่ม
 เมื่อน้ำ ทำให้คนนั้นมีความสุข
 เมื่อน้ำ ทำประโยชน์ให้ทุกสรรพสิ่งของโลก
 น้ำในแม่น้ำ คนจนเงินทานก็ให้ คนรวยทองทานก็ให้
 คนดีทานก็ให้ คนชั่วทานก็ให้ ทานไม่เคยหวง
 ทานไม่เคยชายน้ำในแม่น้ำของท่าน
 คนเมื่อไร ประโยชน์ต่อผู้อื่นก็ควรละลายแก่ "น้ำ"

(จาก เศรษฐี, 2512 : 59)

จาก ข้อการใหญ่คุณในสังคม (ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใด) ขจัดความหลงใหล
 วัตถุนิยม ละทิ้งอาวฐ มีความเป็นอยู่อย่างง่ายง่าย และทำประโยชน์ต่อผู้อื่นเสมอ ขอบปฏิบัติ
 เหล่านี้จะช่วยขจัดปัญหา ความวุ่นวายและไม่ปกติสุขของสังคมให้หมดไป

3. ปัญหาสังคม

ประสาธต์ หลักศีล ๕ ได้ให้ความหมายของคำว่าปัญหาสังคมไว้ดังนี้ ปัญหาสังคม
 คือ สถานการณ์ใดก็ตาม ซึ่งเป็นที่ดึงดูดความสนใจของบุคคลจำนวนมากหนึ่งของสังคมมนุษย์
 แห่งนั้น และบุคคลเหล่านั้นเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ จึงเรียกร้องให้มีการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็น
 การกระทำร่วมกันเพื่อแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ดังกล่าวนั้นเสียใหม่ (ประสาธต์ หลักศีล,
 2514 : 116)

ในวรรณกรรมของจาก เศรษฐี ได้กล่าวถึงปัญหาสังคมไว้ดังนี้

3.1 ปัญหาสงคราม

จาก ไม่เห็นด้วยกับสงครามที่เกิดขึ้น เพื่อประหารเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้ล้มตาย และพลัดพรากจากกัน ก่อให้เกิดความระส่ำระสายและทุกข์โศกในสังคม ภาพสงครามในสายตาของจากจึงมีชื่อเสียงหวั่นหวาดของมนุษย์ แต่เป็นน้ำตาของผู้ประสบความทุกข์ยากจากภัยสงคราม ทั้งท้ออย่าง

น้ำตา

น้ำตาของคนทุกข์ยากเพราะสงคราม
 ก่อเกิดเพลงของคนทำสงคราม

.....

เมื่อฉากรบผ่านไป

ฉากความทุกข์ยากก็ตามมา

แล้วมันก็ผ่านไป

เหมือนเมฆบนท้องฟ้าผ่านไป

แต่ฉันก็ยังเห็นคนนั้นเอาเหรียญกลาหาญ

ประทับใจกับคนสาคน

หึงหึงยังมีคนทุกข์ยากหันมาเยือนพวกเขา

ไม่เพียงทำให้น้ำตาเขยิบที่หัวใจพวกเขา

(จาก แฉก, 2517)

ฉากอกไม่

ประชาชนในประเทศตายอยู่ในกระสุนปืน

พี่น้องฉันตายแล้วยังอยู่ในกระสุนปืนของคนถือปืน

ปืนและกระสุนที่พวกฉันเองให้เงินภาษี

ไปซื้อให้พวกเขามาหาประโยชน์ของตัวเอง...

(จาก แฉก, 2517)

3.2 ปัญหาของเศรษฐกิจ

เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจสูงขึ้น ทำให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยต้องประสบปัญหาอย่างหนัก โดยเฉพาะปัญหาเครื่องอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นและมีราคาแพง จึงเห็นว่าปัญหาทั้งกลาามาเขียนไว้ดังนี้

ความยากจน

ความเศร้าโศกเป็นปายหัวใจของคนยากจน

เหมือนใบหนาควงอาทิตย์กำลังตกดิน

แสงโลกก็กินดอกไม้

ใบไม้ร่วงหล่นมีแต่ใบแพะ เหลืองกรอบ

(จาง เจ๋ตง, 2517)

ชาวสาร ชาวสุก

ลูกเผาลูก

ชาวสาร แม่ซื้อแพะ เหลือหลาย

น้ำตาของแม่

ไม่พอ ...

ยามทุกข์ยาก

ความอดอยากเป็นชาวสาร

รากาของแพะคือความทุกข์ยากของคนจน

(จาง เจ๋ตง, 2517)

3.3 ปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษ

จางก็เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมเมืองหลวง ที่ตระหนักถึงภัยจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เขากล่าวว่า

ปัจจุบัน

เมื่อวันนั้นจำใจไม่ยอมกลับ
วันนั้นก็ไม่มีโอกาสมา

จำใจเหลวไหลตามสบาย
จิตนั้นทำทวยความเมา
จมูกลูกทำทวยหน้าเนา
กลองทุกลองจึงกองคณจุมลูก
สมองของลูกทำทวยคนไม่แพศยา
พินทุทุกแห่งจึงแห่งกรังและรอนร ะอุ
กลางวันของเมืองหลวง
มีแต่เสียงร้องของสัตว์เล็ก
วันนั้นเกินวันเจ็ดวัน
กลิ่นเหม็นอับของคนมากมายกำลังเกิน
ฝุ่นละอองทำทวยความอดทน
คนทั้งเมืองทำทวยความลำบาก
ชาวปลาของกินทำทวยรตยณต์
ควันพืชจึงเป็นกวันนำแกง
วันนั้นจึงเป็นปลากระป๋อง
กระป๋องเคลื่อนที่ไปทั้งเมือง
ชีวิตนั้นกลายเป็นคนจน
กลางวันจึงเหนื่อย
ผลงานทำทวยความอื้อฉาวของหัวใจ
คนทำทวยกลางวันอ่อนเพลีย
ทรัพย์สินทำทวยความซุกซ่อน

อาหารทำควยความไม่มีกินของคนส่วนมาก
 งานทำควยความอดทน
 แรชาจะกลายเป็นวีรคคน
 พนินจะกลายเป็นซีเมนตอนนกาย
 บัญจะกลายเป็นผลไม้ใบไม้เต็มตน
 น้ำเนาะจะกลายเป็นเรือบุกเต็มคลอง
 ผงสบูจะกลายเป็นเสื้อขาวจุกใส่
 คติจะกลายเป็นผักปลาอาหาร
 วิชาการจะกลายเป็นบ้านคนอยู่

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 111)

สรุปการวิเคราะห์เนื้อหาในแนวสังคมวิทยา

เนื้อหาวรรณกรรม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมนั้น จาง ไคกลาวเฉพาะจุดที่ควร
 แกะไขเท่านั้น พร้อมกับเสนอแนวคิดเพื่อแก้ไขในจุดนั้น ๆ ผลที่ได้จากการวิจัยในแนวนี้นี้ ผู้วิจัย
 มีใจถือเป็นหลักฐานของสังคมจริงที่จะนำไปอ้างอิงได้ การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษา
 แนวคิดเฉพาะของจาง ที่ต่อสภาพสังคม

พร้อมกันนั้นผลที่ได้จากการวิจัยในแนวนี้นี้จะช่วยสนับสนุนความคิดที่ว่า สภาพสังคม
 บัณฑิตหรือคณาจารย์โดยที่นักเขียนได้นำเหตุการณ์และสภาพของสังคมมาเป็นวัตถุดิบในการเขียน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเนื้อหาบางประการในวรรณกรรมของ จาง แซ่ต้ง

จาง ไคเขียนวรรณกรรม 1 เล่ม เพื่อเทอดเกียรติแม่โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพราะ
 ในความคิดของลูก บุคคลที่จะทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุดคือ แม่ผู้รักลูกเท่านั้น
 ผู้ให้กำเนิด

เมื่อเด็กเล็กเดินทางออกไปข้างนอก

เห็นผู้หญิงแพมวาคมาถามาย

แต่เด็กเล็กก็ไม่สามารถเห็น
 แผนกนทริกก่อนตักศิพธของแม่
 นอกจากแม่ของลูกเท่านั้น

(จาง แซ่ทัง, 2517)

ทั้งนี้เพราะแม่ปฏิบัติคำว่า "แม่เท่านั้นเป็นพรหมของลูก" แม่จึงเป็นบุคคล
 ที่ทุ่มเทกำลังกายและความกตัญญูเพื่อลูกเสมอ

ใครจะกลับไปหาวันคืนที่แม่รักและให้ความอบอุ่นแก่ลูก
 กาลเวลาเมฆความแต่ไกลเดียว ในชีวิตชาดแม่
 เมื่อไม่มีแม่ บ้านของแม่ก็แตกสลาย
 เมื่อวันแม่เปิดประตูให้ลูก
 แม่จุกกายทรงไฟแสงความรักของแม่
 ส่องหน้าลูก

(จาง แซ่ทัง, 2513 : 107)

บทประพันธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นความสัมพันธ์อันลึกซึ้งแห่งสายใยความรักระหว่างแม่กับลูก
 ขณะเดียวกัน จาง ไคกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกไว้สักลักษณะหนึ่ง ดังนี้

เด็กคนนั้น
 ขอสงวนคุณพ่อของตน
 คุณพ่อก
 ไวพรงนทอยชอให้
 แลจะชอไรมากมาก
 เด็กคนนั้น
 ว่าไม่เอา
 จะเอาเคียวนี้ เอานอยนอยก็ได้
 จะเก็นเคียวนี้ ก็นอยนอยก็ได้

คุณพ่อดีวกระเคียวกอยเอ
 เค็กคนนั้นว
 ไม่เออะเอเคียวนี้
 คุณพ่อดีวทวนไมว
 เค็กคนนั้นรองไหโ

(จาง แซ่ต้ง, 2512)

บทประพันธ์กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูก มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และยังเป็นการกล่าวถึงความสัมพันธ์ในทางลบ ในขณะที่บทประพันธ์หลาย ๆ บท จาง ไม่เคยเขียนให้แม่ทำให้อุทธรณ์ให้เลย ตามที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ จางยอมรับว่าบทประพันธ์ดังกล่าวเขาคังใจให้เป็นตัวแทนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกจริง แสดงว่าพ่อในความนึกคิดของจางมีความสำคัญต่อลูกน้อยมาก

นอกจากนั้น จางยังกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างบทบาทของ เค็กหญิงและเค็กชาย เช่น เค็กหญิง เป็นฝ่ายให้เสมอในขณะที่เค็กชายเป็นผู้เห็นแก่ตัว ดังตัวอย่าง

เค็กหญิงคนนั้นให้นวกอย
 เค็กชายคนนั้น
 ให้นวกอย

เค็กหญิงคนนั้น
 ให้นวกโปง
 เค็กชายคนนั้น
 ให้นวกอย ...

(จาง แซ่ต้ง, 2512)

เค็กชายจะให้แทนนวกอยในขณะที่เค็กหญิงคนนั้นให้ทั้งนวกอยและนวกโปง

เค็กสองคน
 นั่งเล่น
 ที่หน้าบ้าน

เด็กหญิง
นั่งทัก
คอกไม้หนู

เด็กชาย
นั่งซัพค
ถึงแมลง

(จาง แซ่ต้ง, 2512)

เด็กหญิงกล่าวถึงคอกไม้ที่ให้ความสุขแก่โลก แต่เด็กชายพูดถึงแมลงที่เป็นสัญลักษณ์ของการทำลาย จางจึงได้พบปะในการทำลายแก่เด็กชายอีกคน

จากความคิดถึงกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสงสัย เกิดไว้ 2 ประการ คือ

1. บทบาทของเพศชายที่ประกอบคอกไม้ พ่อ, เด็กชาย, ผู้ปกครองประเทศ, ทหาร และตำรวจ ที่จางกล่าวไว้ในวรรณกรรมของเขานั้น เป็นไปตามสภาพความเป็นจริงจากประสบการณ์ของเขาเท่านั้น

2. จางกล่าวถึงบทบาทของบุคคลเหล่านั้นด้วยอคติส่วนตัว

4. รูปแบบ

รูปแบบวรรณกรรมของจาง แซ่ต้ง มีอาจจัดเข้าประเภทใดก็ได้ เพราะมีลักษณะพิเศษออกไป ทั้งคำกล่าวของอาจารย์ วิทยุจวน อินทระกำแหง รูปแบบคำกล่าวนี้นี้ด้วยกัน 2 ประเภท คือ

1. รูปแบบที่ประกอบด้วยคำเดี่ยวและกลุ่มคำนี้ 2 ประเภท

1.1 ประเภทที่คำนึงถึงตำแหน่งบนหน้ากระดาษ ซึ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท

1.1.1 ประเภทหน้าคำ มีลักษณะคั่นตัวอย่างขางล่าง

คน

คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน

คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คอยรดเมล็ดโดยสสารประจำทาง. ที่กรุงเทพฯ.
 (จาง แฉก, 2513)

บทประพันธ์มีลักษณะเป็นรูปภาพ กล่าวคือมีคำว่า "คน" ที่เขียนซ้ำ ๆ กันแทน
 รูปภาพคนจริง ๆ ที่กำลังยืนรอตลอดอยู่ในลักษณะยืนกันเป็นกลุ่มของตนเอง เป็นอิสระ
 แยกกันและไม่รู้จักกัน ผนวกกระดาษจึงเปรียบเสมือนสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ดังนั้นการจัด
 ตำแหน่งของคำจึงเป็นเรื่องสำคัญ

กลางคืน

ท้องฟ้ายามกลางคืน

ดาว

ดาว

ดาว

จันทร์

ดาว

ดาว

ดาว

พินทุทุกแห่ง เงียบหลับ คงเหลือแต่เสียงร้องของแมลง

(จาง แฉก, 2513)

บทประพันธ์บทแทนภาพของกลางคืนที่ชื่อว่าดาวแทนดวงดาว ล้อมรอบดวงจันทร์
ที่หน้ากระดานแทนทองฟ้า เบื้องล่างเป็นพื้นดิน การวางตำแหน่งของคำทุกคำต้องวางตาม
ตำแหน่งของความเป็นจริง

1.1.2 ประเภทที่เรียงคำตามลำดับก่อนหลัง ตัวอย่างเช่น

?

ศตวรรษที่ 1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

เด็กคนนั้นเห็น วิ่ง เล่น ผ่านไปมาตลอดทุกศักราช

(จาง แซ่กึ่ง, 2513)

บทประพันธ์บทนี้ใช้ตัวเลขเรียงตามลำดับ จากน้อยไปหามาก แต่ละช่องของตัวเลข
แทนช่วงเวลาของแต่ละศักราชความสูงของตัวเลขที่เรียง จึงแทนกาลเวลาทั้งหมด

1.2 ประเภทที่ไม่คำนึงถึงตำแหน่งบนหน้ากระดาษ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท

1.2.1 ประเภทคำบางตอน เช่น

บ้านเพื่อน

สะพานไม้ ยาว ยาว ยาว ยาว ยาว ยาว ยาว

สู่ถึงบ้านเพื่อน

รอบควยคอกไม่นานนาพันธุ์ นานาพันธุ์ นานาพันธุ์ นานาพันธุ์

อีกไก่ตัวผู้ ไก่ตัวผู้ ไก่ตัวเมีย ไก่ตัวเมีย ลูกไก่ ลูกไก่

ฉันไปมา ฉันไปมา ฉันไปมา ฉันไปมา ฉันไปมา

(จาง แซ่กึ่ง, 2513)

เวลา

ตาแก่ ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ

ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ

ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ ไต่จับ

เวลาไม่ทัน

(จาง แซ่กึ่ง, 2513)

ถ้อยคำที่ปรากฏในตัวอย่างประเภทหลังมีไวยากรณ์ใช้สร้างภาพ ทั้งที่ปรากฏในตัวอย่าง
ประเภทแรก แต่ถ้อยคำเหล่านั้นมีความหมายเพื่อตัวของมันเองโดยเฉพาะ การซ้ำคำจึง
เป็นการเพิ่มน้ำหนักให้แก่อำนาจ

1.2.2 ประเภทที่เรียงตามลำดับก่อนหลัง ตัวอย่างเช่น

ชีวิตเล็กน้อย

เล็กน้อย นิ่งนบ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
 12 13 14 15 อย่างนี้รัก 16 17 18 19 20 อย่างนี้เมีย
 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35
 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50
 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 แม่แก่แล้ว 61 62
 63 64 65 66 67 68 69 70 แม่ใกล้จะตายแล้ว 71 ...
 100
 แม่อยู่รอดไม่ถึง
 1000 !!

(จาง แซ่ต้ง, 2513)

การเรียงลำดับตัวเลขจากน้อยไปหามากในบทนี้ เป็นการชี้ให้เห็นกาลเวลาที่ค่อย ๆ
 คำนึงไป โดยกำหนดเป็นอายุของคน เริ่มจากน้อยไปหามาก ช่องว่างระหว่างตัวเลขจึงเป็น
 ตัวแทนของกาลเวลาในแต่ละปี รูปแบบของบทประพันธ์แบบนี้ได้เป็นตัวแทนของภาพใด เพราะ
 การวางตำแหน่งของคำมีใจก่อให้เกิดภาพใด

2. รูปแบบที่ประกอบด้วย กลุ่มประโยคมี 2 ประเภท

2.1 ประเภทเรียงคำเป็นรูปประโยคในบรรทัดเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

ดอกไม้

เมื่อลูกทำสิ่งใดก็ควยกุศลจิตลูกก็ควรพอใจ
 แม่เลี้ยงลูกไ้คงควยกุศลจิตอันนี้
 ดอกไม้งามในสวนใดก็ควยกุศลจิตอันนี้
 ดอกไม้ไม่เคยต้องการทำสิ่งที่เป็นกุศลจิตเลย

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 35)

ลูก

เมื่อลูกไม่ทำตัวเอง บ้านก็หมดความสุข

พ่อแม่พี่น้องทุกคนก็สุขสบาย

บ้านนั้นใครให้ความบริสุทธิ์ไม่ได้

ใครให้ความไม่บริสุทธิ์ไม่ได้

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 110)

2.2 ประเภทแยกประโยคออกเป็นส่วน ๆ ดังตัวอย่าง

แม่

ลูกว่า

นมของ

นิกเคียว

ก็กินนิกเคียว

นมของ

ใหญ่กว่า

กินมากกว่า ...

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 116)

เด็กสองคน

เด็กสองคน

นั่งเล่น

ที่หน้าบ้าน

เด็กหญิง

นั่งทอ

ดอกไม้

เด็กชาย
นั่งพูด
ถึงแมลง

(จาก แต่ง, 2512)

เมื่อนั้น

เมื่อนั้น

ตอนที่สาม
เด็กคนนั้น
นอนไม่หลับ

เด็กคนนั้น

ออกเดินเล่นข้างนอกบ้าน
เดินไปตามทางพันนิมิต
ข้างหนามันไม้ใหญ่สีดำ
มีต้นหญ้า
ไม่มีลม ...

(จาก แต่ง, 2515)

จากรูปแบบวรรณกรรมที่กล่าวไปแล้วทั้งหมด มีหลายบทที่มีการวางคำหรือกลุ่มคำ
ในลักษณะพิเศษ กล่าวคือมีการแบ่งเนื้อหาเป็นตอน ๆ เมื่อจบเนื้อหาตอนหนึ่ง เขาจะเว้น
ช่วงบรรทัดก่อนแล้วจึงขึ้นเนื้อหาตอนใหม่ ดังตัวอย่าง

กานไมกวาค

เด็กคนนั้น

ถือ

กานไมกวาค

เกิน

วัง

เลน

รองเสียง หิง หิง หิง หิง

สามวัน

สามคืน

พอดามเอง เล่นอะไร

เด็กคนนั้น

หักกัน ไม่กวาดทิ้ง

(จาง แซ่ต้ง, 2512)

ครอบครัว

ใครว่าบ้านฉันแคบแสนแคบ

ถึงแคบก็อยู่ไ้ถึงแปดคน

ลูกหก

พ่อ แม่

หลานนั้น

มีส่วนคอกไม้

ส่วนคอกไม้

มีนก ...

(จาง แซ่ต้ง, 2512)

ทุกวันนี้

ทุกวันนี้ยังมีคอร์ปชั่น

คือผลประโยชน์อยู่ในหัวใจของคนยากจน

คนเคย

เจ้าพ่ออะไร

มันช่างเป็นความสงสัยตลอดกาล

ฟ้าก็ไม่พูด

ดินก็ไม่พูด

เวลาอันยาวนานก็ไม่มีใครพูด

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

ยามพักผ่อน

ยามพักผ่อนอยู่ในโบสถ์แม่

แต่มือของแม่ก็ทำงานต่อไป

ความสนุกของลูกอยู่กับข้างหนา

ของแม่

แม่ได้เฝ้ามองลูกการเล่นสนุกของลูก

ที่เป็นการละเล่น "ลูกของแม่"

(จาง แซ่ต้ง, 2515 : 47)

นอกจากนั้นในบทประพันธ์อีกหลาย ๆ บทมีแบบเฉพาะของตน กล่าวคือ เมื่อจบเนื้อหาตอนหนึ่ง ๆ แล้วจะขึ้นเนื้อหาใหม่ตามแบบที่จางคิงเก้อไว้ ซึ่งจะปรากฏในตอนแรกซึ่งมีจำนวนวรรคไม่แน่นอนของเนื้อหาบทนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น

ฉันเฝ้าตาม

ฉันเฝ้าตาม

ทางที่แสง แดกฉาย
ข้างหนามผีเสื้อบิน

นำทาง

ไปตามบทกวี

ฉันเฝ้าตาม

ทางแสง แดกฉาย
ข้างหนามมีนกเฝ้า

นำทาง ไปตามบทกวี

ฉันเฝ้าตาม

ทางที่ต้นไม้ใหญ่
ข้างหนามนกรอง

นำทาง ไปตามบทกวี

(จาก แซ่กิ่ง, 2512)

เด็กชายคนนั้น

เด็กชายคนนั้น

ไต่คอกไม้สีขาว

เด็กหญิงคนนั้น

ไต่รอยยิ้มสลับกัน

เด็กคนนั้น

ไต่คอกไม้สีแสด

เด็กหญิงคนนั้น
ไทรอยยิ้มความสุข ...

(จาง แซ่ต้ง, 2512)

ปฏิบัติ

คนนั้นมาจากความไร้ความสามารถปฏิบัติ
คนนั้นมาจากความเข้าใจ
คนนั้นมาจากการปฏิบัติ คือการฝึกอ่านจนถ่องแล้วถ่องอีก

คนนั้นมาจากการสืบปฏิบัติคือการสร้างสรรค์
คนนั้นมาจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งไม่คงามให้คงาม
คนนั้นมาจากการสร้างสรรค์สิ่งไม่เจริญให้เจริญ

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

ชาวสาร

ทองคำในประเทศนี้มี
ทองคำเขียวเขียวขจีเป็นของใคร
ทองคำรวางขาวชูชอเป็นของใคร
เป็นของกนร่ำรวยมีอำนาจ
เป็นของพกณายทุน ...
ชาวสารเป็นเมล็ด เมล็ดเป็นของใคร
ชาวสารเต็มยุ้ง เป็นของใคร
ชาวสารเต็มโกก้ง เป็นของใคร
เป็นของกนร่ำรวยมีอำนาจ
เป็นของพกณายทุน ...

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดและรูปแบบวรรณกรรมของ จาง เซตง

จาง กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิด ต่อรูปแบบวรรณกรรมของเขาไว้ดังนี้

"ปัญหาธรรมคำเน้นนี้ ถ้าจะนำมาสร้างเป็นรูปธรรม เป็นผลงาน ศิลปกรรม ความจริงนั้นทำไม่ได้หรอก แต่ถาเราเอาแนวทางอันเดียวกัน มาสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปกรรม ก็คงเป็นไปได้ เพราะในผลงาน ศิลปกรรมมีการแสดงออกสองสภาพ สภาพหนึ่งคือรูปธรรมที่เราเคย แยกหนัก เคยอยากได้ เคยต้องการ เคยอุปโลก แล้วเราก็นำมาสร้าง เป็นผลงานศิลปกรรม หรือกระทั่งบทกวี แตกมสภาพนามธรรม ซึ่งเรา สามารถละจากความสำนึก ในรูปร่างทั่วไปให้หมดจดเหลือ เศษกรรม ของนามธรรมสภาพเหลืออยู่ ... ผลงานอย่างนี้ ผู้สร้างสรรค์เมื่อ จะสร้างสรรค์ จึงต้องมีจิตใจบรรลุดถึงธรรมคำเน้น ชัดความสำนึก ต้องการทั้งไป และละอาภิสต้องการ จึงจะสร้างสรรค์ได้มีความถูกต้อง งดงามในคุณค่าปัญหาได้"

(จาง เซตง, 2516 : 37)

จากคำพูดของจางเอง แสดงว่า ปัญหาเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมของเขา ทั้งในกานเนื้อหาและรูปแบบ.

ข้อสังเกตเกี่ยวกับรูปแบบ

ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบประเภทประเภทกวีคำเดียวและกลุ่มคำ ในวรรณกรรมของ จาง แฉก มีลักษณะพ้องกับรูปแบบวรรณกรรมประเภทใหม่ของคนยุคใหม่ชื่อว่า โกลงรูปธรรม (Concrete Poetry) ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกโกลงทางศิลปะประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการขยายวงกว้างออกไปของการสื่อสารในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

กฎเกณฑ์ในการใช้ถ้อยคำและภาษาในการแต่งโกลงรูปธรรม (Concrete Poetry) บัซัว ทรีไดเมนชัน (Three Dimensions) โดยให้หลัก 3 ประการ คือ

1. Verbal พิจารณาถ้อยคำ ถาคำนับมีความหมาย
2. Vocal พิจารณาที่เสียง อาจเป็นการอ่านออกเสียงหรือระลึกเสียง

เอาไว้ใจ

3. Visual พิจารณาตำแหน่งที่ตั้งบนกระดาษ

ในการตีความโกลงรูปธรรม (Concrete Poetry) ให้หลัก 3 ประการ คือ

1. Topographical Sight เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของสิ่งที่ปรากฏบนหน้ากระดาษนั้น

2. Semiotic Sight เป็นการพิจารณาสัญลักษณ์ที่ปรากฏโดยเฉพาะเป็นการตีความโดยวิธีแยกวิเคราะห์สัญลักษณ์นั้น ๆ

3. Statistical Sight เป็นการพิจารณาว่ามีส่วนใดบ้าง อาจเป็นการซ้ำคำหรือถ้อยคำก็ได้

ความหมายของโกลงรูปธรรม (Concrete Poetry) โกลงหนึ่ง ๆ อาจมีหลายความหมายขึ้นอยู่กับผู้ตีความ

ตัวอย่างโกลงรูปธรรม (Concrete Poetry) ของต่างประเทศ

Grains of pollen

Pierre Garnier

France

SOLEIL

SOLEIL

SOLEIL

SOLEIL

SOLEIL

SOLEIL

SOLEIL

SOLEIL

SOLEIL

SOLEIL

Velocity

V V V V V V V V V V
 V V V V V V V V V E
 V V V V V V V V E L
 V V V V V V V E L O
 V V V V V V E L O C
 V V V V V E L O C I
 V V V V E L O C I D
 V V V E L O C I D A
 V V E L O C I D A D
 V E L O C I D A D E

Ronaldo Azeredo

Brazil

12

13

14

15

16

17

18

19

20

เด็กคนนั้นวิ่งเล่นผ่านไปมาตลอดทุกสัปดาห์

(จาก แสง, 2513)

" ลวดดอกไม้ "

๗/๗๐๐ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗
 ๗๗/๗๐๐ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗
 ๗๗/๗๐๐ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗
 ๗๗/๗๐๐ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗
 ๗๗/๗๐๐ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗
 ๗๗/๗๐๐ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗

๑๙๔๘. ๖๗/๗๐๐

บทประพันธ์บทกวีที่แต่งขึ้นโดยท่านอาจารย์ ๗๗/๗๐๐ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗
 คำแปลของคำกวีที่แต่งขึ้นโดยท่านอาจารย์ ๗๗/๗๐๐ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗
 คำแปลของคำกวีที่แต่งขึ้นโดยท่านอาจารย์ ๗๗/๗๐๐ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗ ๗๗

สรุปผลการวิจัย และขอเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมของ จาง เจ๋ตง ได้ดำเนินการมาตามจุดมุ่งหมายและวิธีการที่กำหนดไว้ข้างต้นนั้น ผลปรากฏว่าจาง เขียนวรรณกรรมในลักษณะรูปแบบและเนื้อหาต่าง ๆ กัน เพื่อเสนอแนวความคิดทางปรัชญาซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. เอกภาพแห่งสรรพสิ่งคือ เคา หรือ ธรรมชาติ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1.1 สรรพสิ่งที่ดำเนินบนการเกิดดับนั้นเรียกว่า เคา หรือ ธรรมชาติ เป็นธรรมชาติ

อันใดก็ดำเนิน

1.2 สภาพการดำเนินที่แฝงอยู่ในสรรพสิ่ง (เคาหรือธรรมชาติ) เช่น การเกิดขึ้น เป็นกัน สภาพเช่นนี้เรียกว่า เคาหรือธรรมชาติ เป็นธรรมชาติ ธรรมคำเน

1.3 สภาพของความว่างเปล่า ปราศจากอารมณ์ตลอดลง จากการรับรู้ของอายตนะทั้ง 6 ธรรมชนิดนี้เรียกว่า อมตธรรม

2. ชีวิตสั้น : มนุษย์ควรมีชีวิตที่สงบสุข ดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ ตามธรรมชาติ มีความสนใจในความสุขที่เรียบง่าย เมื่ออยู่ในสังคมไม่ควรหลงละเมอในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น แต่ควรร่วมกันสร้างสรรค์เพื่อความเจริญของคนและสังคม

3. อุดมคติทางการเมือง : คือระบบเสรีนิยมผนวกกับชาตินิยม กล่าวคือรัฐควรให้เสรีภาพแก่ประชาชนและไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวกับประชาชนมากเกินไป

4. ปฏิบัติตามสมบัติของนักปกครอง : นักปกครองที่ดีควรมีความต้องการตนน้อย ให้เสรีภาพแก่ประชาชน และไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวกับประชาชนมากเกินไป

วรรณกรรมของจาง เจ๋ตง จึงมีคุณค่าทางปรัชญาและยังเป็นการสนับสนุนความคิดที่ว่า วรรณคดีเป็นที่รวมปรัชญาของมนุษย์อีกอย่าง และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของจาง คือปรัชญาเหลาจื๊อ อาจกล่าวได้ว่าความคิดของจางก็คือความคิดของเหลาจื๊อเอง

จาง กล่าวถึงสภาพสังคมเฉพาะส่วนที่บกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนะข้อแก้ไข ผลที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นการศึกษาแนวความคิดสังคมของจางในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

พร้อมกันนั้นยังเป็นการสนับสนุนความคิดที่ว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการสร้างวรรณกรรม และผลงานทางวรรณกรรมย่อมมีคุณค่าต่อการศึกษาวางสังคมวิทยา

แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมของ จาง แซ่ต้ง แตกต่างไปจากท่านอื่น ทั้งนี้เพราะ จาง เป็นนักเขียนคนเดียวที่เขียนวรรณกรรมเพื่อเผยแพร่แนวคิดของลัทธิเต๋า ในขณะที่คนจำนวนมากคิดว่า เต๋า เกาเก็นไปที่จะนำความคิดและปฏิบัติ และยากเกินไปที่จะศึกษา

รูปแบบของวรรณกรรมของจาง แซ่ต้ง ได้รับอิทธิพลจากลัทธิเต๋าในจุดที่ว่า การบีบรูปแบบที่ตายตัวอย่างฉะฉานเกินไปเป็นส่วนสำคัญ จะทำให้คุณค่าทางวรรณกรรมลดน้อยลง แต่ถ้าใครเสนอรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน จะเป็นการเสนอผลงานทางศิลปะเพื่อศิลปะนั้นจริง ๆ ควายเหตูรูปแบบวรรณกรรมของจาง แซ่ต้ง จึงแปลกกว่าของนักเขียนท่านอื่น

การอ่านวรรณกรรมของ จาง แซ่ต้ง ให้เข้าใจยิ่งขึ้น ผู้อ่านจำเป็นต้องศึกษา ลัทธิเต๋าเสียก่อน เพราะวรรณกรรมของจางก็คือผลของความคิดและความเชื่อของลัทธิเต๋านั่นเอง

ส่วนอิทธิพลวรรณกรรมของ จาง แซ่ต้ง มีต่อสังคมหรือไม่นั้น จางให้คำตอบในเรื่องนี้ว่า

จาง แซ่ต้ง เลิกเขียนหนังสือเด็ก เลิกเขียนรูป
ไม่มีใครดู ไม่มีใครรู้ ไม่มีใครเข้าใจคุณค่า
อ่านแล้วคุณแล้วทองมันไม่ถม ประชาชนยากจน
คนร่ำรวยไม่ต้องการอ่าน ไม่ต้องการรู้...

(จาง แซ่ต้ง, 2517)

แสดงว่าจางตระหนักดีว่าวรรณกรรมของเขาเมื่อลือลั่นสังคมไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมของเขาเข้าใจยาก และสภาวะทางสังคมไม่เอื้ออำนวยให้คนแสวงหาสุนทรีย์ และสัจจะให้แกชีวิตมากนัก นอกจากการค้นคว้าเพื่อความอยากรู้ น้อยคนนักจะมีเวลาพอที่จะสนใจวรรณกรรมของเขา

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาวรรณกรรมของ จาง เซ่ง ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะวรรณกรรมที่พิมพ์ซึ่งมีจำนวน 4 เล่มเท่านั้น วรรณกรรมที่ยังไม่ได้พิมพ์ยังมีอีกมากมาย ผู้ที่สนใจวรรณกรรมของเขาใครจะอ่านหรือศึกษางานที่เหลือสามารถทำได้โดยติดต่อโดยตรงที่ จาง เซ่ง
2. ผู้ที่ใครจะศึกษาวรรณกรรมของ จาง เซ่ง น่าจะได้ศึกษาในแนวสุนทรีย แนวปรัชญาเปรียบเทียบ และแนวอื่น ๆ ซึ่งเป็นแนวที่ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษา
3. ผู้ที่สนใจงานปรัชญา วรรณกรรม และศิลปะ น่าจะหาโอกาสไปสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ จาง เซ่ง เพราะเขา มีความชำนาญในเรื่องดังกล่าว.

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กาสะลอง (นามแฝง) "เขาคือ จ้าง แต้" เคล็ดไทย 1 พฤษภาคม 2520, หน้า 6, 7.

✓ กุหลาบ มลลิกมาส วรรณกรรมไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย-
รามคำแหง 2517, 207 หน้า.

✓ จ้าง แต้ จ้าง แต้ กรุงเทพมหานคร 2511, ไม่ปรากฏจำนวนหน้า.

✓ _____ เก็บคนนั้น กรุงเทพมหานคร 2512, ไม่ปรากฏจำนวนหน้า.

_____ เต้าเต๋อจิง อักษรสยามการพิมพ์ 2516, 216 หน้า.

_____ ภาพพจน์พัฒนา โรงพิมพ์เจริญกิจ 2517 ไม่ปรากฏจำนวนหน้า.

✓ _____ แม่กับลูก อักษรสยามการพิมพ์ 2515, 170 หน้า.

เจตนา นาควัชร "วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี" วรรณไวทยาการ โครงการ
การวิจัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2514, หน้า 1 - 50.

ชลธิรา กลักร้อง "พัฒนาการของหนังสือประเภทพ็อกเก็ตบุ๊ค" กรองภาษาและวรรณกรรม
ประชุมบทความเชิงวิชาการแขนงภาษาและวรรณกรรมไทย ชุมชนวิชาการ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, หน้า 285 - 343.

✓ ชลธิรา กลักร้อง และคนอื่น ๆ การใช้ภาษาไทย เคล็ดไทย 2517, 400 หน้า.

ชัยอนันต์ และชัยสิริ สมุทรวานิช "วรรณกรรมการเมืองของไทย" สังคมศาสตร์ปริทรรศ
11 (7) : 73 - 78 กรกฎาคม 2516.

ทานตะวัน (นามแฝง) "หมากกรอยหมึก" หมื่น 73 2516, หน้า 57 - 59.

บุญสอน บุญโยทยาน มนุษย์กับสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2518,
112 หน้า.

บุญเหลือ เทพยสุพรรณ, ม.ล. แนะแนวทางวิจารณ์วรรณคดีประเภทร้อยกรอง อนุสารหมวด
วิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร โรงพิมพ์คุรุสภา 2514, 42 หน้า.

ประลำท หลัทธิลา สังคมมนุษย์ในทางพฤติกรรมศาสตร์ คณะวิชามนุษยธรรมศึกษาและสังคม-
ศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษา 2514, 144 หน้า.

พระธรรมมหาวิธานวัตร มโนทัศน์ใหม่ โรงพิมพ์ลูก ส. ธรรมภักดิ์ พจนกร 2509, 467 หน้า.

พิทยา สายหู ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกทางสังคม เคล็ดไทย 2517, 278 หน้า.

✓ เพ็ญรี สุมิตร ประวัติศาสตร์อยุธยา โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2514, 266 หน้า.

ไพบูลย์ ช่างเรือน สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา สถาบันวิจัยพัฒนาบริหารศาสตร์ 2515, 86 หน้า.

เมธี ปิลันธนาพันธ์ "อะไรคือปรัชญา" วิทยาสาร 27 (37) : 47 - 50, 15 ตุลาคม 2519.

✓ ัญจน อินทรกำแหง และ ชลธิรา กลักร้อย "การประเมินค่าวรรณกรรมไทยปัจจุบัน"
วรรณกรรมไทยปัจจุบัน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2516,
หน้า 86 - 100.

ล. เสถียรสุต (นามแฝง) กัมภีร์เหล้าจืด กรุงเทพมหานคร 2516, 48 หน้า.

วิทย์ วิศทเวทย์ ปรัชญา ไทยวัฒนาพานิช 2518, 220 หน้า.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ แพร่พิทยา 2518, 148 หน้า.

สิทธิา พินิจกุล ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
และคณะ 2515, 556 หน้า

สุภัทรา สุภาพ สังคมวิทยา ไทยวัฒนาพานิช 2519, 195 หน้า.

เสถียร ไชยนิลทะ เมธีตะวันออก บรรณาการ 2518, 410 หน้า.

ัญญา สุทธิสี "วิปัสสนาจากพุทธพจน์" สามมช 110 2518, หน้า 16.

ภาคผนวก

๓๖๔/๒๕

—ภาคผนวก—

* การทำความเข้าใจโคลงรูปธรรม (Concrete Poetry)

ในวรรณคดีนั้นเราพอสรุปความคิดเกี่ยวกับวรรณคดีได้ 2 ประเภท

1. ประเภทที่ถือปฏิบัติตามธรรมเนียม เรขเรขวรรณคดีประเภทนี้ว่าคลาสสิก (Classic)
2. ประเภทที่มุ่งความก้าวหน้า หรือให้การสนใจกับการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ที่พอจะฉายโยงให้เข้ากับวรรณคดีได้ เราเรียกวรรณคดีประเภทนี้ว่า นันคลาสสิก (Non-Classical) หรือวรรณคดีก้าวหน้า (Progressive Literature)

ในที่นี้จะเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างวรรณคดี 2 ประเภท

วรรณคดีคลาสสิก	วรรณคดีก้าวหน้า
1. เป็นวรรณคดีเพื่ออารมณ์ 2. สิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องและคำนึงเป็นสิ่งแรก คือความหมายและการทำความเข้าใจความหมายนั้น ๆ 3. เป็นผลงานที่เกิดจากถ้อยคำที่เน้นในเรื่องความหมาย 4. จะรับรสทางวรรณคดีได้เมื่อเข้าใจความหมายของถ้อยคำนั้น ๆ	1. เป็นวรรณคดีเพื่อส่งเสริมปัญญา 2. สิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องและคำนึงเสมอคือการแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ 3. เป็นผลงานที่ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการค้นคว้าทางปัญญา 4. จะรับรสทางวรรณคดีได้เมื่อเข้าใจ (Comprehend) กลไกอันประกอบด้วยสัญลักษณ์และโครงสร้างของมัน

สิ่งที่จะเป็นตัวแทนให้เราใคร่จู้วรรณคดีนั้นคลาสสิก คือโคลงรูปธรรม (Concrete Poetry) ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกโคลงทางศิลปะประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการขยายวงกว้างออกไปของการสื่อสารในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โคลงเหล่านี้มีหลายชนิด

ผลงานประเภทนี้ผู้วิเคราะห์เป็นครั้งแรกคือ ไมก์ วีเวอร์ (Mike Weaver) ที่มหาวิทยาลัย
แทมบริค เมื่อปี ค.ศ. 1964 เขาเป็นนักวิเคราะห์ชาวอังกฤษ ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของการเกี่ยวกับ
โคลงรูปธรรมครั้งนี้ โดยให้ชื่อว่า Concrete and Kenetic Poetry

โคลงรูปธรรม ถือกำเนิดคล้ายกับจิตรกรรมประเภทนามธรรม (Abstract) ซึ่ง
เป็นคลาสสิกชนิดหนึ่ง กล่าวคือเป็นการวางภาพที่แยกตัวเองมาจากคลาสสิก (Classic)
ของศิลปะนามธรรม (Abstract Art) คือ

"งานจิตรกรรมนั้นไม่ได้เป็นงานที่เกิดจากการลอกแบบมาจากสิ่งที่เป็นจริง แต่เป็น
ผลผลิตของตัวเอง งานจิตรกรรมจึงเป็นผลผลิตที่หาที่เหมือนมิได้" โคลงรูปธรรม
ใกล้เคียงกับศิลปะนามธรรม คือการพยายามค้นร่นออกจากสภาพที่เป็นอยู่ เช่น พยายาม
ปลดปล่อยให้ต่าง ๆ เป็นอิสระจากพันธนาการเดิม คือความหมายและความพยายามนั้นเป็น
ผลสำเร็จ เมื่อได้ผลิตผลงานที่ชื่อว่า โคลงรูปธรรม ถ้อยคำที่ปรากฏในโคลงนั้นมิได้มีขึ้นเพื่อ
อธิบายหรือแนะนำ แต่คุณค่าของมันอยู่ที่โครงสร้างของตัวมันเอง กับโครงสร้างที่กำหนดไว้
เพื่อบรรจุถ้อยคำเหล่านั้น

กฎเกณฑ์ในการใช้ถ้อยคำและภาษาในการแต่งโคลงรูปธรรม มีชื่อว่า ทรี ไดมเนชัน
(Three Dimensions) โดยให้หลัก 3 ประการ คือ

1. Verbal พิจารณาถ้อยคำ ถาค่านั้นมีความหมาย
2. Vocal พิจารณาเสียง อาจเป็นการอ่านออกเสียงหรือระลึกเสียง
เอาในใจ
3. Visual พิจารณาตำแหน่งทั้งบนกระดาษ

ไมก์ วีเวอร์ ได้ตั้งกฎขึ้นเพื่อพิจารณาโคลงรูปธรรม เมื่อปี ค.ศ. 1966 ไว้

3 ประการ คือ

1. Visual เน้นในเรื่องการเห็น
2. Phonetic เน้นในเรื่องเสียง
3. Kenetic เน้นในเรื่องการเคลื่อนไหวของภาพ

จากกฎทั้ง 2 ทานทั้งนั้น อาจสรุปเป็นหลักในการพิจารณาได้เป็น 2 ประการใหญ่ๆ คือ

1. พิจารณาในด้านการเห็น

2. พิจารณาในทางเสียง

ในเรื่องการเห็นนั้น เป็นการพิจารณาการเคลื่อนไหวเข้าหากัน ในลักษณะที่เป็นเอกภาพเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก

การนำถ้อยคำต่าง ๆ มาจัดเข้าหลัก ทรี โคเมนชัน

เป็นการยากมากที่จะทำความเข้าใจ เพราะธรรมชาติเรายอมคุ้นกับคำในทางความหมาย (Verbal) อยู่เสมอ แต่ในทางเสียง (Vocal) และคำแทนหรือภาพ (Visual) นั้นยังไม่มีผู้ใดเคยนำมาใช้เลย ดังนั้นหลักของทรี โคเมนชัน จึงเป็นการพยายามใช้คำให้ครบทั้ง 3 ลักษณะ กล่าวคือพยายามให้ความสำคัญในทางเสียง กับคำแทน (Visual) ให้เท่ากับความหมายที่มีอยู่แล้ว การใช้ถ้อยคำในลักษณะนี้ทำให้คำเป็นอิสระปลอดจากความหมายที่ผูกแน่น และความเกี่ยวพันทางไวยากรณ์ (Syntax) เราสามารถจะอ่านถ้อยคำเหล่านั้นได้หลายแนว ทั้งซ้ายไปขวา ขวาไปซ้าย ล่างไปบน บนมาล่าง ก็ได้ทั้งนั้น

เมื่อเราพบการใช้ถ้อยคำในลักษณะนี้ เราจะตีความโคลงรูปธรรมได้อย่างไร เราจะ
อย่างไร อาศัยหลักใด

หลักในการตีความโคลงรูปธรรม มี 3 ประการคือ

1. Topographical Sight เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของสิ่งที่ปรากฏ
บนหน้ากระดาษ
2. Semiotic Sight เป็นการพิจารณาสัญลักษณ์ที่ปรากฏโดยเฉพาะ เป็นการ
ศึกษาโดยวิธีแยกวิเคราะห์สัญลักษณ์นั้น ๆ
3. Statistical Sight เป็นการพิจารณาว่ามีการซ้ำส่วนใดบ้าง อาจเป็นการ
ซ้ำภาพหรือถ้อยคำก็ได้

สิ่งที่นำมาสู่กลไกของโคลงรูปธรรม (Concrete Poetry) ส่วนย่อย ๆ นั้นเรา
เรียกว่าสัญลักษณ์ (Sign) โคลงรูปธรรมนั้นประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ประกอบกันภายใน
โครงสร้างที่กำหนดขึ้น

สัญลักษณ์คืออะไร

ซี เอส ปีแอร์ (C.S. Pierre) กล่าวถึงสัญลักษณ์ไว้ว่า "อะไรก็ตามที่สามารถ
ตีความได้อย่างสัญลักษณ์ และทำทุกสิ่งที่ทำหน้าที่ของสัญลักษณ์ได้ สิ่งนั้นก็เป็นสัญลักษณ์ (Sign)"
สัญลักษณ์ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. ตัวสัญลักษณ์เอง
2. สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์แทน
3. ผู้ตีความ

ถ้อยคำที่นำมาใช้ในที่นี้คุณสมบัติของสัญลักษณ์ครบถ้วนทุกประการ นอกจากถ้อยคำแล้ว
รูปภาพที่นำมาใช้ในโคลงรูปธรรมจะเป็นสัญลักษณ์ทันที

ความคิดเกี่ยวกับโคลงรูปธรรมสรุปได้ดังนี้

ในค่านความหมายนั้น โคลงบทหนึ่งอาจมีความหมาย ขึ้นอยู่กับผู้ตีความ ในเรื่อง
เสียงนั้นย่อมเกิดจากการอ่าน ถ้าสัญลักษณ์นั้นเป็นถ้อยคำ แต่บางครั้งก็ไม่ใช่ถ้อยคำ เราอาจ
ได้ยินเสียงจากการระลึกถึงในใจเอาเอง ลักษณะของโคลงรูปธรรมเช่นนี้ ถ้าเรานำเอาหลัก-

มาตรฐานที่ยกขรรมนิยมนิยมในการแต่งมาก็คงสิ้นแล้ว จะเป็นสิ่งหนึ่งที่น่าเบื่อและซ้ำซากจนไม่มา
สนใจ ความงามของโคลงนั้นขึ้นอยู่กับตำแหน่งพยางค์ของสัญลักษณ์นั้น ๆ เมื่อหันมาพิจารณาผู้อ่าน
บาง จะพบว่าบุคคลเหล่านั้นประสบความสำเร็จในการอ่านหรือตีความ ก้าวก็ไม่มีใคร
ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้ ทั้งนี้เพราะโคลงรูปธรรมเป็นผลงานที่เกิดจากการหยั่งรู้หรือ
ญาณมากกว่าทฤษฎี / ๗๖

(ถอดความจาก Giovanni Carlini Understanding
Concrete Poetry, 1970)